

HIND
40
SENTI

ROMAAN

No

19

Raimund Kull,
helilooja ja Estonia teatri muusikajuht, 50. aastane.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 19

SISU:

Rudolf Herzog: Elulaul.
 Sven Elvestad: Oslo krahv.
 Toon Ruygvok: Kui lehed langevad.
 M. J. Eisen: Muhu riik.
 Suurustus.
 Leili Vaaldemägi: Ainult mõned sõnad.
 J. Croisset: Neapoli laulik.
 Ed. Vöhrmann: Luuletused.
 A. S.: Austraalia kõrbest.
 E Münch: Intermezzo.
 Maurice Dekobra: Ennustused.
 Michael Zvick: Lilled.
 Fr. Karinthy: Kinnas.
 Alexandra v. Bosse: Andrea õetütar.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

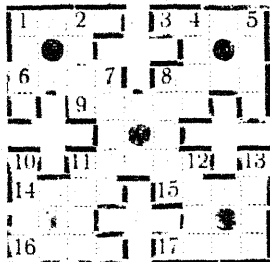
12 kuud (24 nr-t)	Kr. 7.50
9 " (18 ")	6.—
6 " (12 ")	4.—
3 " (6 ")	2.—
2 " (4 ")	1.50
1 " (2 ")	—80
Üksiknumber	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
 telefon 437-18.

Ristsõnademõistatus Nr. 19 (253)

Seadnud: Alfred Kask.

Põikread

1. On aknal.
3. Vahuviin.
6. Lõike ase.
8. Serv, äär.
9. Eesti muinaskangelane.
11. Naise nimi.
14. Inetu, näotu.
15. Jala osa.
16. On igal ristilul ja esemel.
17. Ruumikas.

Sõnade tähendus:

Püstread.

1. Riigipaber.
2. Moraalivastane isik.
4. Uhkust tagaajav, silmatorkavalt [ü evalpidav.
5. Hüpsis.
7. Musta vastand.
8. Vee omadus.
10. On igal toal.
11. On igaüks oma riigile.
12. Põdra peaehe.
13. On restoraani juures.

Lahendus ilmub Roman nr. 21 (255).

Lahendus Nr. 17 (251)

	15	22	19	26	
23	20	25	16	29	18
14	1	12	21	8	27
11	24	5	28	17	30
2	13	32	9	4	7
	10	3	6	31	

Alates Nr. 1. saame raisamehe kõnnaku abil järgmise Fr. Kuhlbari laulu alguse.

Lõunatuuled üle aasa
 Lendasid ja võisid kaasa
 Talvetaadi lumeõied
 ja ta tugevamad kõied.

(Fr. Kuhlbari).

Romaan

Nr. 19 (253)

Oktoober 1932

XI. aastakäik.

Elulaul.

Saksa kirjaniku **Rudolf Herzog'i** romaan.

8

Siis lahkusid nad teatrist ja noor lauljanna, õnnelik, et ühe kuulaja oli leidnud, jutustas oma elust, omist pettumusist, omist lootusist ja hirmust, et need võiksid muutada uuteks pettumusteks.

„Armuline proua, see pole mitte kunsti, see on elu pärast. Hirm mitte vastuvõetud saada, hirm võlgade ja vanemate arusaamatute pilkude eest kodus. Need head, hirmunud silmad, see on kõige hullem. Ja siis hakatakse oma loomuse vastu töötama, neiuuhkust alla suruma ja kurustamistele naeratama, nagu teeks see nalja: vaid sellepärast, et mitte tänavale minna, et mitte nälgida. Oo, kui palju kibedust peab ennem tunda saama, kui kord kõrgemale saab. Kui mul väga vajalik poleks teenida: ma ei annaks oma noorust käest. . . Ah, mis ma räägin. On ju ka erandeid. Teie, armas, hea proua näitate seda!“

On ometi imelik, mõtles Helga Braun, et meie, na ised, selles punktis kõik nii ühtlaselt tunneme. Ühed varemalt, teised hiljemalt; kord aga igaüks. See on see muinasjutulik naise armastuselu, mida meie ise ei mõista ja mille valud on meile rõõmuks. Nüüd on see tõestunud ka minu juures. . .

3. peatükk.

Richard Marschall oli saabunud Hamburg'i ja jõekaldal olevasse „Nelja aastaaja võõrastemajja“ elama asunud. Olles ümberriietunud ja end värskendanud, tõmbas teda nagu miski, hilisele tunnile vaatamata, tänavale.

See on imelikult kosutav rahutus, mõtles ta ja püüdis selle põhjust leida.

Oli see rõõm, et see, mida ta vaimudelt, kes vaikseil õhtutundidel ta töölauda sosis-

tades ümbritsesid, oli ära võitnud, ja mida ta nüüd lavapiltidena oma ees pidi nägema? Oli see võidurõõm, mis iga meest täidab enne lahingut? Või oli see õhk, mis merelt tuli, sama õhk, mida ka Helga Braun juba nädalaid hingas? Ta naeris nagu poisike. See on kindlasti see õhk, ütles ta enesele. Siis lükkas ta kübara kuklasse ja hakkas õistail tänavail vanu üliõpilaslaule vilistama. See näis vanas, kaines kaubalinnas nii veidrana, et mõni hiline kojumineja seisatama jäi ja imelikule rändajale järele vaatas.

Agaga see imestamine ei tähendanud Marschallile midagi. Ta laulis ja vilistas põialpoiss Perkeost, Prantsusmaast ja Böömi metsast — sammus läbi tänavate ja nautis seda imelikult kosutavat rahutust. See on ju päris poisilik, mõtles ta, aga miks siis mitte? Veel on noorus nii ilus! Ja ta oli edasi endine. Ta laulis ja ümises, kuni ta oma võõrastemaja jälle leidis ja teener talle tasa ta toa kätte juhatas. Siis magas ta, nagu ta ainult oma lapsepõlves oli maganud. —

Kella kümneks oli määratud ta „Hadviga“ peaproov. Agaga juba kella kaheksa ajal oli ta teel lilleärisse. Ja kella üheksa ajal hoidis Helga Braun värsket lillekimpu käes, lugedes naeratades sõnu: „Tervitus Frankfurtist — Hamburgi kaudu.“

„Ütle, Helga,“ arvas Robert Braun, „ta ei looda ju ometi, et meie teda oma juure korterisse kutsume?“

„Agaga ei. Seda kindlasti mitte.“

„Noh, hotellimaksust hoiab igaüks heameelega kõrvale.“

Helga Braun surus näo lõhnavaisse õistesse. Ja õrnadest lehtedest kostis ta hää: „Tema poie agaga igaüks. Ta on südamlis-

rõõmus inimlaps, kes vaid seda teab, mida ta ise, aga mitte mida keegi teine teeb.“
„Oled vist veel osakese omist tundeist hoidnud temale?“

„Siis poleks ma mitte sinuga abiellunud, armas Robert.“

„Andesta! See oli lollus ja pidi ometi nali olema, mida ütlesin. Kui see sulle meeldib, siis teeme peale peaproovi ühes Marschalliga sõidu läbi Hamburgi ja einetame siis koos. Ümber kella kümne ajal õhtul on mul veel läbirääkimine meie agentiga, kes mulle täna kirjutab. Aga selle aja kestel olen ma küll oma kohustused su sõbra vastu täitnud.“

„Rõõmustab mind, et sa mulle selle ohvri tood.“

„Noh, näed sa, ma võin ka ohvrit tuua.“

„Robert, vaid üksainus — —“

„Mis?“

„Too mulle üks ohver. Selle ohvri, mida sult eile palusin. Ma oleksin sulle ju nii lõpmata tänulik.“

„Helga, ma pean küll tõsiselt paluma mu taju juba hommikul vara mitte rikkuda. Me pole ju lapsed.“

„Ma pole see iialgi olnud, ja tahaksin seda meeleldi kord olla. Ja kui see ka vaid ühe aasta kestaks.“ . . .

Mees vaatas kella. „Sa oled ehk nii hea ja valmistad end teatrisseminekuks. Proov algab täpselt.“

Siis pani Helga lilled rinda, võttis mantli ja kübara ja sammus sõnatult mehe kõrval. —

Richard Marschall oli end direktorile teatanud ja istus nüüd mugavalt pehmel klubitoolil ta vastas. Väike, hall mees, kes praegu rääkis Saksamaa parimast ooperist, tundis kõiki Hamburgi börsikäike samahästi kui Hamburgi teatritki. Kellele ta oma tähelepanu kinkis, see oli eluhädast väljas, kuid ta vabados oli kadunud. Mida teavad helitavad kanaarilinnud vabadusest!?

„Palun, te ehk suitsetate, härra Marschall?“

„Täna, aga ma pean vist kohe minema proovile.“

„Noh, on veel aega. Vestleme veidi.“

Siis rääkisid nad Marschalli ooperist ja tema tegevusest õuekapellmeistrina.

„Teate, mu härra, ei pea küll midagi ette ütlemata enne kui asi tehtud on,“ arvas direktor, „aga ma usun, selle ooperiga võiks juba reisida. Mõni nädal siin, mõni nädal seal. Kuidas see teile meeldiks?“

„See oleks liig otsustav,“ vastas Marschall, „ja teadmata, kas ma oma armuliselt härralt selleks luba saan. Usute te siis,

et Robert Braun ja proua Braun-Nuntius ka nõus oleks kaasa tulema? Siis oleks see asi juba meeldivam.“

„Tunnete Teie neid?“

„Brauniga olin ma aastaid, proua Brauniga ühe aasta konservatooriumis Frankfurtis Maini ääres!“

„Ah, Braun! See on kangelane!“

„Teie kõnelete vaid mehest. Ja proua Braun?“

„Omavahel öeldud, ta teeb mind rahuks. Oli ta vast huvitav lauljanna, kui ma teda kahe aasta eest New-Jorgis kuulsin! Ta tõmbab ju nüüdki veel küllaldaselt. Aga vaheaajal peab temas mingi muudatus tekkinud olema. Ma märkasin seda kohe.“

„Ta pole ometi mitte — haige—?“

„Haige? Noh, nii tõsiselt kindlasti mitte. Selgest taevast see langeb nagu ta peale. Keset üht stseeni jätab ta äkki pooleli, nagu muutub väsinuks ja silmad üleloomulikuks. Järgmises stseenis on ta end jälle kogunud ja kisub kõiki kaasa. Ta nägi lihtsalt und. Aga kui see kauem kestab, siis mõjub see halvasti. Kui sellised juhused tihti korduvad, siis peame ühel päeval nägema, et ta kogu ooperi jätab ja eesriie langema peab. See oleks kahjulik ka Brauni seltskondlikule seisukohale. Ma otsustasin juba kord tõsiselt Brauniga selle üle rääkida. Ta peaks kord ühe hooaja üksi reisima ja oma naise kuskile vaiksesse ilmanurka puhkusele jätma. Siis muutuks kõik jälle paremaks.“

„Jaa“ — ütles Richard Marschall, ja ta mõtted peatusid Helga Nuntius juures, „ja — nüüd pean ma küll proovile minema. Vabandage, härra direktor!“

Ta tõusis raskelt ja tõmbas käega üle otsaesise.

„Aha,“ naeris direktor, „lambipalavik. Seal ta on.“

„Võimalik, võimalik —“

„Tulge, ma tulen ühes. Kas tahate minna lavale, orkestriruumi või pealtvaatajate hulka?“

„Kui Te mulle vast teed näitaksite — pealtvaatajate hulka. Siis ei segaks ma Teid enam.“

„Ilus, ilus! Nii siis, siit läbi, palun!“

Richard Marschall leidis end ühel viimastest toolideridest parketil. Kui kaua juba, seda ta ei teadnud. Muusika ümbritses teda, muusika, millest ta teadis, et tema selle oli kirjutanud. Kirjud kogud liikusid laval ja laulsid. Laulge, laulge niipalju kui tahate, mõtles ta. See oli talle nii ükskõik. Sealjuures kuulatas ta aga põnevalt. Ja

ikka kuulis ta üht häält ütlevat: „Tal on väsinud nägu— ja üleloomulikud silmad. — Tal on väsinud nägu—“ Ta vajutas huuled nii kõvasti kokku, et nad vaid kitsa joonena näisid. Ja ta pilgus oli midagi tarretut ja põlevat.

Haige? Helga Nuntius haige? — — Hingeliselt? — Ja nii väga, et see isegi sellele direktorile oli silma paistnud?— Kes oli siis julunud, kes oli siis võinud sellele rikkale, vaiksusele, sellele õrnale neiuhingele haiget teha? Selleasemel, et teda õige, õige tasa ja ettevaatlikult kätevahele võtta ja teda silitada ja hellitada, seda hinge . . . Kuni ta silmad avas ja üsna tasa ütles: Ma olen ju nii õnnelik . . .

Tal oli ju ta mees.—

Ja äkki tundis Marschall, nagu pigistataks tal kõri kinni, ja metsik, mõttetu viha tormas ta südamesse, nii et ta käed rusikasse tõmbusid ja hing nagu kinni tahkis jääda. Tal oli ju ta mees! Mu Jumal, ja, tal oli ju mees!

Mis inimene oli see? Milline toores, mõistusetu inimene — aga mis läks see talle korda? Robert Braun oli ta nimi. Robert — Braun! Kuidas ütleski direktor ta kohta? See on kangelane! Ja, Richard Marschall, on selliseid inimesi!

Ja ta naeris kibedalt enese ette. Aga oma naerust ehmus ta ja sai aru, kus ta oli, ja kuulatas avatud kõrvul. Sest üks hääl, mis kõik valud, kõik armukadedusepiinad, kogu sügavhingelise armastuse väljendas, kõik, mida tema ise praegu oli tunnud — Robert Brauni hääl.

Mis nõidus see on? käis mõte läbi ta pea. Milline hirmus vale on kunst! Nii ilus ja nii hirmus nagu mõni ilus röövloom. Aga ta tundis juba kütüsi oma lihas, tundis end juba saagina, muusika vangistas ta, ja kui ta end liigutas, tundis ta selle röövlooma kuuma hingeõhku.

Robert Braun laulis. Ta häälest hoovas midagi, mis tungis otse kuulaja verre, sundides teda uskuma meresügavaisse kirgedesse, hingedesse täis võluvaid mõistatusi, armastusse, mis on unustamatu, sest et ta on valusaim tunne. Imesse! Imelikku auahnesse inimhinge!

Auahne! See oli see sõna. See oli, mis mehed poisikesteks, naised kadunuteks muuta võis. Ja ka Helga Nuntius oli kord olnud auahne . . .

Seal ta seisis laval, see imemees, ja tõeliselt polnud ta muud kui vaid arvestaja inimlaps. Aga ta kunst, ta muusika, ta vale — see oli ta harilikkuse ümbritsenud

aukuuega naiste ja lootusrikaste narride silmis.

Naiste silmis!

Ja mehe kõrval seisis Helga Nuntius ja laulis. Siis unustas Marschall, mis ta oli mõelnud.

Ta hinges oli nagu lakkamatu nutt. Ja ta mehisus ei üllatunudki sellest. Ta ei teadnud midagi enam imest ja imestatutest. Ta ei mõelnud enam arvestamisele. Vaid et see, mis temas nuttis, rõõm, oli jällenägemiserõõm, mis ta puhtaks pesi kõigest halvast, seda ta tundis.

Ta ei tõusnud, kui direktor tuli teda peale teist akti lavale viima. Ta palus, et ta end alles peale proovi lõppu kunstnikele võiks esitada. Siis istus ta jälle üksi, kuna proov läks edasi, ja ta nägi ja kuulis Helgat, küsis eneselt, kas ta mitte vaikselt ei peaks välja minema ja tasa läbi Hamburgi tänavate jaama minema ja koju sõitma.

„Oleks ma seda aimata võinud, oleks ma seda aimata võinud!“

Ta oli seda unistust mõtteis hällitanud, ja aastaid enesega kaasas kannud. Ja nüüd oli see igatsevaks naiseks muutunud, nii haaravaks omas ilus, mida ta nagu asjatult kandis. Naisesuuga, millest ta luges ootusi, väsinuid, kuumi ootusi. Ja ta silmad peatusid sellel suul, ja ta süda lõi raskelt, kuni temagi teadis, et ta polnud jäänud endiseks, et ta noorusigatsus ammu juba oli purjed üles tõmmanud, ja et mehe igatsus nüüd üle mere sõitis.

Ei, ei! rääkis ta omale vastu, ja võitles iseenesega. Ma tean seda ju üksi. Ma ei räägi seda välja.

Siis tõusis ta vaikselt, ja hämaras saalis seistes kuulas ta operi viimast stseeni. Ta kõrval liikus uks. Direktor puudutas ta käevart. „Tohin ma teid paluda, härra Marschall? Härrased on nüüd veel laval.“ Ja Marschall järgnes talle ja kuulis nimesid nimetavat.

Ta oli kapellmeistri kätt surunud ja teda südamest täieliku õpetamise eest. Ta oli igale kaasmängijale leidnud tänu-, tunnustuse- ja imetlusesõna, ta oli Robert Brauniga vahetanud rõõmsaid jällenägemisesõnu. — Ja nüüd seisis ta Helga ees, hoidis ta kätt ja oli rääkimise täiesti unustanud.

Helga, mõistes ta piinlikku vaikimist, tuli talle appi. „Mille eest pean ma teid nüüd kõige pealt tänama? Teie sõbraliku meeletuletuse eest, lillede eest, või selle imeilusa osa eest, mida ma laulda tohin?“

„Selle kõige eest pean ma teid tänama, armuline proua,“ kuulis ta end vastavat. „Noh, siis rõõmu eest, teid jälle näha.“
Marschall noogutas vaid peaga, ja nende käed vabastusid.

„Oled sa oma aja üle juba otsustanud?“ küsis talt Braun ja võttis ta käealt kinni. „Meie tahaksime enne lõunat veel veidi värsket õhku hingata. Sa ehk tuled meiega ühes?“

Marschall vaatas Helga poole, ja nähes ta ootavaid silmi, lubas ta minna. Siis lahkusid nad sealt koos.

„Sadamasse?“ küsis Helga, kui nad suurest majaderägastikust välja jõudes pöörasid sinnapoole, kust paistis tumedapinnaline meri.

„On sul nälg?“ küsis Braun. „Sa oled nii vaikne?“

Richard Marschall vaatas imestanult ta peale. „Nälg? — —“

„Sa pead juba vabandama, vana sõber, kui me sind siin endaga kaasa tassime. Aga kui nii jõudupingutav osa lauldud on, siis vajame värsket õhku. Sisikond on nagu tühjaks pumbatud. Ainult värsk õhk võib söögiisu äratada.“

„Kas leiate, et ta luulelisemaks on muutunud?“ naljatas Helga Braun.

„Mees, nagu Robert Braun, võib oma luule vastu tihti hoolimatu olla.“

„Olge tänulikud, et ma teie oma nähtavale toon, teie härrad komponistid. Kui inimene kogu päeva proovil peab olema ja õhtul ettekandes end teiste luuleliste tunnetega peab piinama, siis ei mõelda enam enese tundeile, vaid rõõmustatakse, et võib oma keha eest hoolitseda.“

„See on ka kõige sobivam,“ oli Marschall nõus ja vaatas naerataval pilgul Brauni võimsale kogule.

„Naera aga peale, mu poiss,“ ütles see õlgu kehitades. „Muuta saad sina mu eluviisi sama vähe kui mu väga austatud proua.“

„Oo,“ arvas Marshall, ja ta hääl pidi narrivalt kõlama, „ma ei taha uskuda, et sa oma naisele annaksid põhjust kaebamiseks —“

„Teie käisite Frankfurtis?“ rääkis Helga ruttu vahele.

„Ja, mu armuline proua, ma olin meie vanas armsas Frankfurtis. Ma mõtlesin, see meeldiks ehk teile, kõigepealt oma endistest sõpradest midagi kuulda.“

„Sellepärast olite seal? Minu pärast?“

„Peab ju ometi külla minnes ka midagi kingituseks kaasa võtma. Mina vähemalt

tean, et meie lastena külalise väärtust just ta kaasasoleva paki sisu järgi otsustasime.“

„Ja,“ ütles Helga, „siis olen ma küll lapseks muutumas; sest ma ootan juba põnevalt kaasatoodud pakki.“

„Kas me ei vaatleks veidi sadamategevust?“ pööras Braun jutu teisale. „Vaadake, see on ju täieline teatridekoratsioon.“

Nende ees avanes lai veeväli. Kaugel vasakul ujusid suured aurikud nagu piirivalvurid, ja üksikud sadamabasseinid ulatasid nendeni. Väikesed paadid tantslesid tugevate hiiglaste kõrval ja hõõrusid end vastu raudseid külgi nagu kassid, kes tahavad süüa. Ketid ragisesid, haamid paukusid, inimesed karjusid igas keeles ja laevaviled ja sireenid hulusid nendega kaasa tundmatut merekeelt.

„Ja iga hääl, mis kõlas, terve sümfoonia vooavaid helisid hüüdis: töö, töö!“

Terve ilma töö, Hamburgi sadamas ühendatud. Ja keset seda tormamist ja askeldamist ehitud inimesed, kes kõike seda pealtvaadates leidsid kaastunde asemel higistnõretavate tööliste kohta vaid sõna „huvitav.“ — —

Helga Braun hingas kiirelt. Ta käed olid külmad.

„Tulge,“ ütles ta ja ta hääl kõlas väsinult, „te peate mulle jutustama Frankfurtist.“

Siis hakkas Richard Marschall jutustama. Ja ta rääkis endistest sõpradest, kirjeldas nende elu ja andis üle tervitused Bettermannidelt, Johanna Grubelt ja professor Fallerilt.

„Te peaksite kord nägema, milline mõju on teie nimel inimesele,“ ütles ta, ja Helga Brauni silmad omasid imeliku sära.

„Jutustage edasi! . . .“ tungis ta ikka.

„Isand Johann Bettermann palus mind teile öelda, et te kevadel neid külastaksite, kui ta maja sisseõnnistatakse. Ta lasi endise maja nimelt lammutada.“

„Laske mind mõistatada. Kuhu peaks ta oma „villa Phönix“i küll ehitama. . . Ah, taevas, kuidas ma temaga seltsis ümber hulkusin lumitanud tänavail, kui tema Harun al Rashidi mängis ja mina ta suurvesiiri, ja kuidas me läbi müüride nagu klaasruutude majadesse vaatasime. Kui ilus see oli! Need olid tunnid, mis muutsid inimesed nooreks. Aga need olid ometi vaid tunnid — —“

„Na, na, Helga! Ära tee ekskursioone oma tunnetelma.“

„See polnud ju sugugi sinule arvatud, Robert,“ ütles Helga tasa ja nagu vaban-

dades; aga esimest korda kostis ta sõnadest kibedus, vaenulikkus. „Tähendab isand Bettermanni ilmakuulus „spekulatsioon“ on tõeks saanud!“

„Seda pean ma kahjuks eitama, armuline proua,“ ja Richard Marschall rääkis Bettermannide luuleilma viletsaist väljavaateist. Siis jäi Helga Nuntius seisma.

„Mispärast sa naerad siis, Robert?“

„Sest et mulle see lugu hirmus naljakana näib.“

„Naljakana? Mulle näib ta kurvana ja — ja nii kaasakiskuvana, et ma neid kohe aidata tahaksin.“

„Ah ei, armas Helga, ma tahaksin meie raha paremasse kohta paigutada.“

„Armuline proua, teil pole vaja muretseda nende inimeste pärast. Johanna Grube — te ju mäletate veel Franz Grube öde Grubede majas — andis samal õhtul ehitussumma, nii et isand Bettermann omale uue majakese võib ehitada. Villat sellest muidugi ei saa, aga rõõmustame, et Bettermannid edasi jäävad Tina tänavale. Villaomanikke on niikuinii küllalt.“

„Kui teie kõnet kuulata, läheb südakohe palju kergemaks,“ ütles Helga. „Teie olete suur kunstnik, härra Marschall. Kuidas on teie kirgline loomus nüüd ometi selliseks valuvaigistavaks muutunud?“

„Sest et ma elu armastan,“ vastas ta ainult.

„Enam kui oma kutset?“

„Enam kui seda. Sest selle armastuse najal kasvab ka mu kutse.“

„Ma usun,“ arvas Helga mõtlikult, „et see see tõde on, mida mina otsin. Kunst võib vaid üks öis elust olla.“ —

Nad sõitsid ühte restoraani ja valisid laua esimesel korral akna all. Tänaval süüdati laternad. Lõpmata ridades ümbritsesid nad tänavääri, ja nende sädelevad tuled tantslesid kaugel, tumedal veepinnal, meelitades välja pilgud ja igatsuse . . .

„Jah, ja Johanna Grubelt pean andma tervitusi teile, ja professor Fallerilt. Esiteks tegi ta, nagu poleks tal üldse tundeid. Aga siis jooksis ta mulle trepi peale järele ja saatis kogu oma südame ühes tervitustega noorusele, Helga Nuntiussele. Ta on ju tõeline kunstnikuloomus. Oma vanadustükisildust jagab ta Beethoveniga. Faller ja Beethoven. See on ka kurbmäng.“

Tervitusi noorusele, mõtles Robert Brauni abikaasa, ja ta pilk eksis vaikselt, läikival veeväljal — ta ei tundnud nälga ega jänu, ta liikmed muutusid nii väsinuks, silmad nagu põlesid,

Robert Braun raputas pead. Siis kutsus ta kelneri ja käskis sekki tuua. „Iga asi omal ajal,“ ütles ta. „Kuidas inimesed ometi oma söögiisu rikuvad. Meil on ju jõudu tarvis, et edasi saada.“

„Ei tohi mitte alati kiirrongiga sõita, armas Braun. On kohti, mida peab jalgsi läbi rändama. Tuleb ehk päevi, mil me oma jõuga edasi ei saa.“

„Mittemidagi sellist! Eile oliu ma börsil. Taevake, on see alles aga suurepärane asi! Tõuketoolis laseksin veel end sinna sõidutada, et kaasa teha. See värskendab verd ja pilk jääb kaineks. On kohti, mida me jalgsi peame läbi rändama! Just nagu kuuleks veel vana kooliõpetajat!“

„Ei, armas Braun, jätame enestele juba oma vanad omadused. Isegi unenägu teeb meid tugevaks, sest see saab oma alguse ikkagi sellest, mida armastame.“

„Riid laua ääres ei kõlba. Prosit, Marschall!“

„Sinu terviseks, Braun!“

Helga polnud kõnelusest enam osa võtnud. Peaaegu terve tunni vaatas ta vaikides aknast välja, vaatas järele oma mõttele, mis rändasid sama teed. Kuidas see väsitas, ikka samad mõtted, ikka sama tee. Richard Marschall luges põnevuse ta näolt.

„On küll veel vara, armuline proua, aga ma soovitsin teile küll puhkama minna.“

„Kella kaheksa ajal?“

„Tehke seda! Homme on päev, millel omad nõuded on. Ja te eitaha oma sõpra ometi tähelepanemata jätta.“

„Teil on õigus,“ ütles Helga, „homme päev kuulub teile.“ Ja ta tõusis.

„Ma tahan jaama sõita, et oma agentu vastu võtta,“ pani Braun ette. „Ma saan siis rutem koju.“

„Kui sa lubad, saadan ma su abikaasat.“

„Väga tähelepanuväärt. Suurim tänu!“

Majaesisel mindi lahku. Ettevaatlikult juhtis Marschall Helga Brauni üle tänav, nagu viiks ta oma käekõrval haiget last.

„Armuline proua, see on võimatu. Te olete enesele rohkem lubanud kui te suudate.“ Ja ta kutsus esimese ettetuleva sõiduki.

„Ma olen nii väsinud,“ sosistas Helga, „nii uinumiseni väsinud,“ ja ta najatas end sügavale sõiduki patjadesse. „Ma olen alati vaid kiirrongis istunud, alati kiirrongis päevad ja ööd.“

„Magage,“ ütles Marschall üsna õrnalt. Siis laskis Helga, nagu laps, kes tunneb end varjatuna, pea mehe õla najale vajuda

ja uinus ratastemürinale vaatamata samal hetkel.

Richard Marschall istus liikumatult. Sõiduki aknaruudud olid õhtuudust tumedad, ja ta ei võinud näha selgesti oma kaaslase näojooni. Aga ta nägi tema hinge, kes kunsti põldudel oli otsinud nooruse lilleaasa. Ja kes nüüd väsinud ja purunenud oli — otsimisest. Ta ei teadnud, kuidas see tuli. Miski tõmbas teda, kuum kaastunne, armastus, nagu seda laste vastu tunakse. Ta hakkas tasa laulma. — —

Lastelaule, unelaule.

Richard Marschall laulis ja valvas.

„Head ööd — head ööd — ! Sind inglid kaitsku,“ ja kui see viis oli haihtunud, algas ta Mozarti häällilaulu: „Uinu mu prints, kõik magavad ju,“ ja kui ta kõik oli laulnud, mida ta teadis, siis algas ta uuesti algusest, üsna tasa, üsna õrnalt, nii tasa ja õrnalt, kui ta kaaslase hingetõmbed. —

„Teie olete kodus, armuline proua . . .“ Sõiduk peatus ja Helga ärkas.

„Kodus — — ? Ma usun peaaegu — ma nägin und. Ja, ja, kodus! Head ööd, armas sõber.“

Sama sõidukiga sõitis Marschall hotelli. Ja ikka edasi ümises ta naerataval näol unelaulu, sest kitsas ruumis kostis ikka veel naise hingamine. —

4. p e a t ü k k.

Täna hommikul, ütles Helga Braun, kui ta ärkas, pean ma enesega üksi olema. See hommik peab kuuluma mulle üksi. Eilse õhtu järele — —

Ta tõusis tasa, et abikaasat mitte segada, ja riietus väljaminekuks. Siis valmistas ta teed, ja kuni vesi kees, seisis ta akna all, mille ta oli avanud. Hommikpäike oli juba väljas ja meelitas sügisesilt puielt kosutavat lõhna. See tungis ka temani ja laskis teda selgeil silmil vaadata nooresse päeva. Terveneda, terveneda! hüüdis miski temas. Seda ta tahtis, seda pidi ta. Ta oli lubanud puhata, puhata ja selle lubaduse üle tahtis ta järele mõelda. —

Kui ta hommikusõitgi oli lõpetanud, ütles ta perenaisele, et ta teeb ühe vaikesse jalutuskäigu. Perenaine pidi ütlema ta abikaasale, et ta lõunapaiku olevat tagasi. Siis võttis ta sõiduki ja laskis end sõidutada linnast välja mööda kõrvalist teed.

Poolvarjatud autost laskis ta oma pilgu libiseda üle mööduva maastiku. ilma et oleks siiski tähele pannud midagi. Kõik ta mõtted olid pöördunud ta sisesusse. Ta

mälestas iga sõna, mida Richard Marschall möödunud päeval oli öelnud talle, iga sõna, mida see talle oli toonud kaasa. Ja ta mäletas oma õhtust väsimust, mille vastu ei suutnud võidelda, kuni see väsimus oli muutunud nagu mingiks õnnetundeiks, millist ta polnud tunnud iialgi enne, kui vast kord ammu, mil ta mõnel vaikselt tunnil oli laulnud rahvalaule . . .

Ta muutus rahutuks, sest ta kõrvus kostis veel nagu lihtsate, rahustavate viiside kõla, selliste viiside, nagu neid lauldakse lastele. Kust tuli see? Oli ta mees neid ümisenud, kui ta õhtul hilja oli tulnud magamistuppa? Ei, ei, Robert Braun ei laulnud unelaule. Aga õhtul oli see ju olnud. Ikka selgemaks sai see ta teadvuses. Ta oli sõidukisse astunud ja surmväsinult oli ta lasknud vajuda oma pea Richard Marschalli õlale. Ta oli tahtnud uuesti jälle tõusta, ent polnud suutnud seda teha. Ja siis oli see olnud. Kui ta mõtles neile sõnadele, oli ta pilgus nagu õnnelik lapsenaeratus. Ja äkki oli see hetk selgelt ta silme ees, hetk, mil ta oli ärganud ja kui vaikse laulu viimane heli läbi kitsa sõiduki oli kõlanud.

Richard Marschall oli laulnud. Oli teda lauluga uinutanud magama. Oli talle, kuigi vaid lühikesiks hetkiks, toonud rahu, mida ta igatses nagu päästjat. Richard Marschall! —

Ja naeratus jäi püsima ta näole, jäi ka siis veel, kui langesid pisarad ta silmist pikkamööda palgeile. — Marschall oli ta sõber. Ja kord oli ta tahtnud olla talle enam. Sellele ta võis mõelda nüüd täiesti rahulikult, ilma et ta tunded kuidagi oleksid muutunud. Marschall oli talle armas, ja ta oli sageli mõelnud temale. Nagu mõeldakse päikesepaistelisele lapsepõlvele. Ta mälestused, millistel oli nii vähe anda, ei võinud temata kuidagi läbi saada. Ta armastuselu kuulus ta abikaasale, oleks pidanud kuuluma talle, kui ta oleks seda äratanud. Äratanud ja hoidnud. Ta aga polnud teinud ei üht ega teist. Ta oli hoidnud alal vaid oma eluviisi, oli nõõrõigelt sammunud oma elurada, oli astunud edasi sellel, olles kindel, et naine astub tema jälgedesse. See omapärane kindlus aga, mis teiste soovid täiesti lükkas kõrvale, see oli häbistav sellele, kes vastupanuta käis temaga kaasas ta eluteel.

Ja Helga, suuril silmil vaadates üle lageda maastiku, millest ta ei märganud midagi, küsis eneselt esimest korda, miks ta siis, millise õigusega teda siis nimetatakse

— Helga Brauniks. Ma olen ikka jäänud Helga Nuntiuks, ütles ta enesele, ka peale abielu sakramenti, ka tema kõrval.

Ja ta mõtiskles edasi: Kui ma aga olen jäänud Helga Nuntiuks, siis pole ma viis aastat olnud tema naine, vaid ta kunsti-kaaslane. Muidugi, muidugi, ta armastab mind omamoodi. Aga — välkkiirelt tärkas temas see mõte — kui ma oma hääle kaotaksin? Kas armastaks ta siis mind veel, kuigi ainult omamoodi? Kas ei tunduks ma talle asjatu sidemena ja kas ei läheks ma temast siis palju vaesemana kui ma tulin? . . .

Ja siis aetas ta enesele, tõsiselt kuni salajasema mõtteni, küsimuse: Kui kaugemale, kuna sa alati tema armastust arvestad, kui kaugemale ulatub sinu armastus? —

Tal oli, nagu vaataks ta metsikusse, tundmatusse ilma, täis kibuvitsapõõsaid, mille läbi asjatult püüab tungida üksik päikesekiir. Ja ta tundis enesest jäist külmust, ehk küll ilm oli vaikne ja täis sooja sügisilu.

Mis on see — mu armastus?

Ta raputas end ja püüdis muuta seda sõna pildiks. Aga kuidas ta seda ka püüdis, üht pilti luua, millest võiks öelda: See on mu armastus, selline on ta! see ei läinud tal korda. Ta ei leidnud midagi omas hinges, millest oleks võinud kinni haarata. Ei ainustki üksteisepoole püüdvat tundi, ei ainustki ümbrust unustavat momenti. Ei õnnelikku hirmu, ega ka veel enam õnnestava vabanemise hetket. Ainult ühise kunsti, ühise kuulsuse tunnid, mis tulid välisilmast.

Ta ei teadnud midagi omast armastusest, mille liigutustest ta vaid tundis piiratud igatsust suure, sügava rahu järgi pärast viieaastast rännakut.

Pärast viieaastast? — Talle näis, nagu oleks see aeg olnud pikem, nagu loeksid sellega kaasa ka need aastad, mil ta oma ikka väiksemaks muutuva isaga üksi oli elanud keset metsa, ja kui nende hinged segamatult olid rännanud.

Ei, omast armastusest polnud tal öelda ühtainustki sõna.

Ja korraga näis talle, nagu peaks ta karjuma, nagu peaks ta tõstma hädakisa, mis kostuks läbi maa ja taeva: Siin puhkab mu armastus, mis on unustatud! Võtke mind kaasa! Ma olen ju ka naine nagu kõik teised. Miks on mind välja jäetud? Miks anti mulle mu kunstis vaid tunnete vastukaja, mitte nende tõelikkus? — Ma ei tea enam, mida ma mõtlen, ütles ta ene-

sele ja sirutas end. See on kunst — see on elu. Ma pole vaid leidnud silda. Sellepärast hõljun ma õhus.

Ja siis tundis ta, et ta selle silla peab leidma, kui ta ei taha surra iseeneses.

Sõiduk peatus peakalmistu väraval.

„Tagasi?“ küsis juht.

„Ei, oodake!“

Kuidas oli ta üldse tulnud mõttele, otsida üles surnute rahupaik, kuna ta ju elu igatses? Mida tahtis ta siit võõralt paigalt, kus pesitsesid vaid tundmatute saatuste varjud?

Ta ei vastanud enesele. Ta läks läbi värava ja seisis nagu imemaal. Keset liiva ja lagedat välja asus ta nagu eedeniaed. Siledail puutüvedel mängles päike. Ikka-haljad põõsad kasvasid kahelpool teid, ja kõikjal paistsid vastu värviküllased sügislilled.

Helga Braun sammus mööda teid ja vaatas üle küngasteridade. Ta ootas mingit raskemeelset heli, mis kerkiks kalmudelt, et otsida tema südamekeelilt tuttavat kõla. Ta ootas surmahirmu, mis oleks tugevam kui hirm elu ees. Aga mida kaugemale ta sammus, seda helgemaks ja rõõmsamaks muutus temas, seda valjemaks muutusid hääled, mis kõnelesid talle noorusjõust, inimloomusest, mis kuni hauani ei tohi vaikida, ilma ilust, mis laotub ka üle igavestivaikijate maa.

„Oo, sa imeline aed,“ ütles ta üsna valjusti. Ja hääled temas vastasid: kui palju ilusam peab siis küll olema mõõtmatu eluaed neile, kel on silmi, et näha.

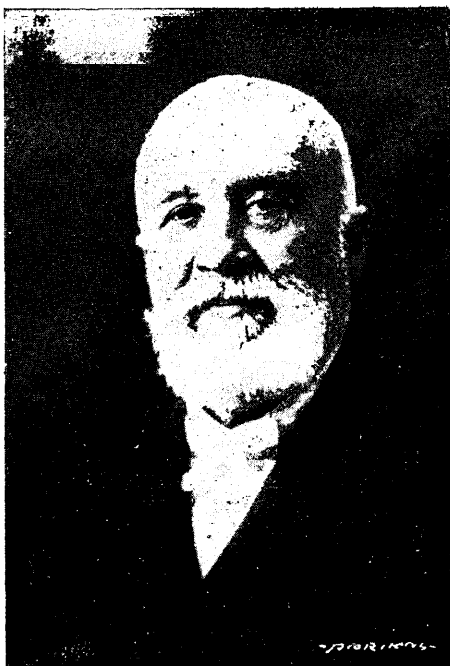
Ja ta läks edasi ja edasi. Ja iga sammuga kadus vähehaaval ta igatsus, ja ta soovest kerkis rahulikult, nagu päike kõrkuvast merepinnast, tahe. Mitte elada nagu surnu! Kes tahab surra oma päevade lõpul, see peab teadma, mille eest ta seda teeb! . . . Ja surnute linnas leidis ta võtme ellu.

Kui ta ümber pööras ja tagasi sammus, teadis ta, et ta ka julgust oli leidnud selle võtme tarvitamiseks.

Ta noogutas mälestussammastele ja silitas õrnalt üle küngastel kasvava rohu.

Täna teid, mõtles ta, te õpetasite mulle midagi suurt. Me peame midagi ühes võtma mulla alla, osakese päikest, osakese selle aia lõhnast, milles olime kord õnnelikud, peame ühes võtma mälestused. Sest sealpool kestab elu. — Neid mälestusi koguda, see oli ta tahe.

Ja ta silmad ei vaadanud nüüd enam oma sisemusse, nad vaatasid kindlalt ja

Professor M. J. Eisen

pühißes 28. septembril Tertus oma 75. sünnipäeva. Kõrgele eale vaatamata on härra professor veel kõigiti terve ja kõhus ning jätkab oma viljakat tegevust. Sel puhul sai ta suurte auavalduste osaliseks. Tartu ülikool valis ta usuteaduse audoktoriks. Ligidalt ja kaugelt saabus hulk õnnesoove telegrafi ja kirjateel. Soovime väsimatule veteraanile kirjanduse ja muinas-teaduse alal südamest palju õnne ja veel palju aastaid tööde jätkamiseks.

selgelt üle surmude rahupaiga elavale aasale, ja kui ta välja astus kõrgest väravast, ei hirmutanud teda enam sügisene maastik, mis valmistus talveunele.

Ta hingas sügavalt ja sirutas end, et veri kiiremalt voolama hakkaks, ja ta naeratas seda tundes, sest ta polnud ilalgi varem uskunud oma noorusse.

Kõlaval häälel hüüdis ta sõidukijuhti. See kohkus ja ei uskunud oma kõrvu. Kuidas võis inimene, kes tuli kalmistult, olla nii rõõmus!

Siis tormas sõiduk minema, üle põldude ja aasade, mööda külatänavaid edasi, ja puhas sügisõhk tõi puna Helga Brauni põskile ja seletamatu õnnetunde ta hinge. — See on ju muusika, mõtles ta. Laulud sõnadeta — sõnadeta laulud . . .

Nii astus ta tупpa, sirgelt ja värskendatult nii kehaliselt kui vaimliselt.

„Aga Helga — ja, aga Helga — mu mõistus on tõesti otsas!“

„Miks siis? Et ma tervet päeva enam ei taha magada? Ah, Robert, sa oleksid

pidanud ühes minuga olema väljas! Sea-saab jälle inimeseks, ja see on kirjeldal mata ilus!“

„Ja, aga oled sa siis tõesti nii arusaa-matu? Ja veel higine oled sa! Sa ei suu-da ainsalegi kohustusele alistuda, isegi sellele kõige lihtsamale lauljakohustusele, end hoida!“

„Selle eest aga inimese kohustusele, hingata! Püüa seda ka, Robert!“

„Selles salakavalas sügisõhus hingata? Oled sa siis unustanud, et sa täna õhtul suurt osa pead laulma? Helga! See on ju tõesti lapsik ülalpidamine, päris plikalik mõtlematus. Kuidas pean ma siis olema su vastu, et teha sulle seda selgeks?“

„Riidle minuga, riidle minuga nagu lap-sega. Seda ma just tahan. Siis tunnen ma, et ma olen noor.“

„Helga,“ ütles Robert Braun ja astus kortsutõmbunud otsaesisel talle lähemale, „Su ülalpidamine on vastutamatu. Aga ma tahan täna jätta seda tähelepanemata. Meie seisame ühe suure partii ees, mida me laulame esmakordselt, ja siis ei tahaks ma riidu. Ainult sellepärast, et ma oma häält pean hoidma õhtuks, lasen ma sind seekord toimida nagu sa arvad. Nüüd einetad sa minuga. Ja siis heidad sa kohe puhka-ma, et õhtuks see imelik ekskursioon su kontidest väljas on. Palun, ja nüüd mitte enam vahele rääkida. Mina meist mõlemist tean vähemalt, mida ma sellisel tähtsal päeval võlgnen oma häälele.“

„Armas Robert, siis pead sa mind küll üksi rääkida laskma. Sest ma pean sinuga rääkima, kui kurb see ka pole.“

Robert Braun vajutas kellanupule. Ta ei tahtnud oma söögiisu kaotada, kuna ta ka oma jõudu pidi hoidma õhtuseks suureks esinemiseks. Vaikides juhtis ta oma naise toolile ja toit kanti lauale.

Helga istus. Ta söi, ja jõi klaasi veini. Ja kui tema nuga ja kahvel ammu juba seisid tegevuseta, vaatles ta vaikse rahul-dustundega, kuidas ta abikaas toitudele töö-list au üles näitas. Ilalgi varemalt polnud ta märganud kui tubli sööja see oli.

Robert Braun lõpetas, kummardas kergelt oma naise poole ja pöördus, et minna magamistuppa.

„Andesta, Robert . . .“

„Ja mis siis veel? Nüüd vajan ma rahul!“

„Ja mina? Ma tahaksin, et ka minuga kord arvestatakse.“

„See on ju endastmõistetav, et sinagi nüüd rahu vajad.“
(Järgneb.)

Osló krahv.

Norra kirjanik **Sven Elvestad.**

6

„Ilus,“ ütles ülem. „Nii siis kohtame siin, kui te tulete kaardipartiilt, kell üks. Mina panen vaheajal oma parimad mehed liikuma.“

12. Kinnine troska.

Kell on üksteistkümnend. Reeder Kolbö juures on kaardimängijad juba koos. Mängitakse elavalt ja ruttu, nagu Kolbö juures alati, kes alati ainult parimad mängijad kutsub. Ameeriklane mängis esialgul assessoriga ja kaotas. Siis mängis ta reederiga, kuid kaotas jällegi.

„Teil on täna õhtul pigi,“ ütles „konsul Björn“ armastusväärsest naeratades.

„Jah,“ vastas mr. Nelson lahkesti. „Minu täht on langemas, silmanähtavalt, härra — Björn!“

Kell sai üks, sai pool kaks. Detektiiv istus suures põnevuses. Nelson oli väga rahulik. Krag aga märkas, et mehe pilk korduvalt uurides temal viibis.

Ta tahab näha, kas ma midagi tean, mõtles Krag, ja teeb, nagu mõtleks ta ainult mängule. Vähemagi kärsitusemärgi juures minu poolt hakkaks ta kahtlema.“

Kell kaks tegi mr. Nelson ettepaneku mängu lõpetada.

„Tunnen, et ma pole päris terve,“ vandas ta.

Ta oli kogu õhtu kaotanud.

Seltskond tõusis ja mõne üksiku jutujätku järele võtsid mehed mantlid selga.

Ameeriklane oli reederit palunud, et see laseks oma teenril telefoni kaudu tellida kinise troska. Sadas vihma. Möödus kümme minutit, ennekuul tellitud troska tuli.

Härrad jätsid jumalaga. Assessor elas lähedal ja ta läks koju jala. Konsul Björn lubas lähemast troskade seisukohast troska võtta.

„Kahetsen, härra konsul,“ ütles mr. Nelson, „et teile ei või oma troskas kohta pakkuda. Aga ma tahaksin kosu-

tavas õhus veel välja Sandvikenisse sõita ja sellised öösõidud teen ma meelsasti üksipäi.“

Konsul naeratas ainult ja pakkus teisele sigareid.

„Aga hea sigari võtate teele ometi veel kaasa?“ küsis ta ja andis talle ühtlasi sigari jaoks tuld. Tiku valgusel heitis ruttu pilgu troska sisemusse. Seega oli ta teostanud oma mõtte, kergitas kübarat ja lahkus. Ameeriklane astus troskasse, lõi ukse kõvasti enese taga kinni, troska hakkas liikuma Drammensvejd mööda alla.

Kui Krag mõni minut hiljem jõudis troskade seisukohale, tuli talle vastu suur, laiaõlaline mees. See oli üks ta mehi.

Krag sosistas talle mõne sõna; mees kargas ruttu troskasse ja sõitis sama teed mööda ameeriklasele järele.

Krag ise sõitis politseisse.

Kojas kohtas üleimat, kes rahutult edasi ja tagasi jalutas.

„Ootan teid juba ligi tunni, kell on juba pool kolm.“

„Jah, viimane aeg minna. Kas on kõik korras?“

„Täiesti. Kõik mehed on kohtadel.“

Nad sõitsid tänava poole, kus seisis juveeliäri, tulid ühel kõrvaltänaval troskalt maha ja hiilisid kõrvalise käigu kaudu vastasmajasse. Nad läksid teisele korrale;

Varasügis.

ülem võttis taskust võtme ja avas ühe bürookse. Bürooaknast võisid nad nägematult kõik ära näha, mis teisel pool tänavat juveeliäris sündis.

Ülem seletas Kragile, et politseinikud viibivat teisel pool tänavat ja seisvat büroo trepikojas, peale selle öes ja värava alustes. Võimatu olla jõugu pääsmine.

„Kas näete seal seda meest?“ küsis ta. „Paneb parajasti sigarit põlema. Nüüd on ta juba neli tikku süüdanud. See on kokkuraägitud märguanne ja tähendab, et neli roimarit juba juveeliäri peal büroos viibib. Kas usute kindlasti, et krahv ise ka tuleb?“

„Tingimata! Praegu sõidab ta aga välja Sandvikenisse,“ jatkas ta eriskummalise naeratusega.

„Mis te ütlete? Ma ei saa aru. . . .“ küsis ülem üllatudes.

„Jah, lihtne, aga geniaalne plaan. Reederi ukse ees astus ta kinnisesse troskasse ja kutsar viis ta Sandvikenisse. Kui see hommikul tagasi tuleb, tuleb sealte seest välja krahv ja läheb oma majja. Nii siis võib kutsar tõendada, et krahv — ütleme pool kolmest kella kuueni on istunud troskas, ja seega on ta aliibi kindel.“

„Ma ei saa teist ikka veel aru,“ ütles põnevalt kuulav ülem.

„Kui krahv troskasse astus, pakkusin talle sigari, ja tikutule valgel heitsin ma pilgu troskasse ja nägin, et seal juba istus keegi mees. See, mõni ta jõugu liige, oli sinna ettevaatlikult sisse pugunud, märkamata kutsari poolt. . . . Nii siis võib krahv märkamatult mõnel nurgal troskast välja hüpata, ja kutsar, kel teisest sõitjast pole aimugi, võib vanduda, et mees, kes pool kolm Kolbõ maja ees ta troskasse istus, sama on, kes kel kuus hommikul Nelsoni maja ees sealt väljus. Sel toredal kombel tahtis ameeriklane oma aliibit tõendada, kui me teda kahtlustaksime ja tema meie käest täna öösel jälle oleks pääsenud. Aga selle kavatsuse oleme temal tühistanud.“

„Mil kombel?“

„Ma saatsin ühe meie mehe troskale järele, et ta troskas istuva mehe vangistaks.“

Nüüd on meil tegemist vaid siinsete asjadega. Kas näete seal all seda meest pruunis maskis?“ küsis ta tänavaknale astudes. „See on Oslo krahv.“

„See on ju vana mees, kel valged juuksed ja habe!“ hüüdis ülem hämmastusega.

„Mask,“ sosistas Krag. „Aga mind ta ei peta. Juba viisist, kuidas ta keppi keerutab, aitab mulle ta äratundmiseks. Ja vaa-dake, kuidas ta oma sigarit suitsetab. Pik-

kamisi puhub ta suitsu suust. Need sigarid maksavad viis krooni tükk. Nüüd läheb ta väravast sisse. Viie minuti pärast võime märku anda.“

13. Löökk.

Kindlal sammul ja sirgelt läks krahv väravast sisse—nagu mees, kel on kindel siht.

„Kahe minuti pärast jõuab ta trepist üles ja viibib büroos,“ ütles Krag.

„Ja teie olete kindel, et büroosse viib vaid üks üks?“ küsis ülem.

„Täiesti!“

„Nii ei saa ta siis mujalt põgeneda, kui selle ukse kaudu?“

„Ei.“

„Siis peab ta meie kätte langema,“ ütles ülem.

„Ärme oleme veel täiesti kindlad,“ vastas Krag õlgu kehitades. „Ärme unustame, et meil on tegemist mehega, kes on petnud isegi kõige tublimaid mehi Pariisis ja Scotland Yardis.“

Detektiivivi nõusolekul avas ülem ruttu akna, pani metallvile suhu ja vilistas kõlavalt.

Kragi silmad otsisid tänavat uurivalt läbi. Rahuldusega märkas ta, et igal pool valmis oldi. . . . Pimedast kerkisid äkki esile tumedad varjud. Juveeliäri värava alla ilmus kaks tugevat meest. Need olid kõige tugevamad politseinikud Oslos.

Mitu hetki stigavaimat vaikust. Siis kõva kära vastasmajast, büroo kaetud akende taga teravad, ristlevad valgusekiired. Need olid politseinikkude elektrilaternad. Kohe samal ajal kõmatas kaks revolvripauku.

Ülem tahtis oma meestele üle tänavat appi rutata. Kuid Krag kahmas tal varukast kinni.

„Meil on parem siia jääda,“ ütles ta. „Seal on neid küllalt. Jaa. . . .“

Ta võttis revolvri kätte.

„Mis see tähendab?“ ütles ülem ja järgis Kragi pilgu suunda. Ja kohkus. Just juveeliäri kõrge peegelklaasi kohal, maja fassaadil, nägi ta liikuvat tumedat kogu. Üks roimareid oli märkamatult läbi akna välja pugunud ja püüdis seinat äärt mööda pääseda. Muinasjutulise kiirusega õnnestus tal tõesti tasast müüriäärt mööda edasi jõuda.

„See mees seal,“ ütles Krag, „on Oslo krahv; ta on oma meestest lahkunud ja püüab põgeneda. See on ju lausa hullus, mis ta seal teeb. Kuid kes teab, ehk õnnestub see tal siiski. Jõuab ta sinna aknani, siis on ta pääsenud, sest siis on ta jõudnud tubade ja korridoride labirinti, mis seal majas valitsevad. Aga enne. . . .“

Krag ei lõpetanud lauset, vaid pistis revolvri aknast välja. Ülem värises ärrituses. „Siin on teha vaid ühte,“ seletas detektiiv külmalt. „Sinna aknani ei tohi ta jõuda. Ootan viimaseni hetkeni, aga kui ta enne maha ei kuku, siis olen sunnitud laskma.“

Mõlema mehe silmad vahtisid põnevalt ronivale mehele, kes näis kõlkuvat taeva ja maa vahel.

„Ta läheneb aknale,“ ütles Krag. „Aga raskeim osa on tal veel ees. Nii! — Nüüd libises ta käsi.“

Ta laskis revolvriotsa alla langeda.

Roimar oli kukkunud alla tänavale. Aga ruttu tõusis ta jälle, vaatas ringi, et uurida seisukorda ja otsida parimat suuna põgenemiseks, jooksis mõne sammuga tänavat mööda alla — lamas aga äkki jälle maas. Ta oli komistanud traadile, mille kaks politseiniku olid ülema märguande peale üle tänavat tõmmanud. Samal ajal ilmusid teised politseinikud teiste roimaritega majast.

„Nüüd võime küll vaatama ja kuulama minna, kellele revolvripaigud olid määratud,“ ütles ülem mantlit kinni nõõpides.

Alla jõudes seisid seal juba paar vankrit vangistatute ja valvurite tarvis. Vangid viidi üksikkongidesse. Viimasena Oslo krahv. Valge paruka ja habeme abiga oli ta enast katsunud tundmatuks teha. Aga suurte kulmukarvade alt vaatasid mr. Nelsoni tumedad silmad. Ta astus ülema ja Asbjörn Kragi ette, kummardas ja ütles täielikult rahulikult toonil:

„Kas tohin härraseid õnnitleda erakorraliselt õnneliku püügi suhtes, mis täna tegite, kuna te kardetavaima jõugu ühes juhiga, Oslo krahviga, tabasite?“

„Nii siis tunnistate, et teie olete see mees?“ küsis ülem.

„Mistarvis peaksin seda salgama? Mäng on nüüd ju ometi kaotatud.“

„Jah, mitte üksi Oslo krahvil, vaid ka ameeriklasel Nelsonil.“

Meisterliku oskusega tegi krahv hämmastunud näo.

„Ei mäleta iial seda nime olevat kuulnud,“ ütles ta.

„Eksite,“ vastas Krag. „Teie asetäitja troskas on vangistatud. Nii pole teil enam abinõusid ameeriklase Nelsoni aliibi tõenduseks.“

Krahv võpatas. Nüüd alles sai ta aru, et mäng tõesti lootusetult ja täiesti oli kaotatud. Ülema märguande peale astusid kaks politseiniku ta juurde, teda ära viia.

Krag vaatas talle sel hetkel silma ja märkas seal väljendamatat viha ja põlguse

ilmet, nagu oleks ta tahtnud ütelda: selles augus tahetakse mind kinni hoida, mind, keda ilmaaegu on katsutud kinni hoida Vormvood Scrubbsi paksude müüride taga ja Uue-Kaledoonia põrgulistest karistusko- looniates!

Ja Krag ütles enesele: Selle mehega pole me valmis! Ja äkki valdas teda eel- seisva hädaohu ebamäärane tunne.

14. Üle noatera.

Kell oli pool viis, kui Krag koju jõudis. Ta magas kaksteist tundi järjest. Majapi- dajanna tõi talle eine ja õhtusöögi ühtlasi. Samuti ajalehed.

Viimased olid täis kiitusesõnumeid poli- tseile ja ülistasid eriti Kragi geniaalset juhatust ja osavust.

Krag viskas lehed väsinult kõrvale. Tema ei saanud kõigest sellest õiget rõõmu tunda. Tunne, et juhtub midagi paha, midagi, mida ta ei saanud takistada, ei tahtnud tast lah- kuda. Vahetpidamata nägi ta enda ees pil- kavat pilku, mis Oslo krahv talle lahkudes heitnud. Milliseid plaane võis see mees veel haududa?

Ta läks politseisse ja kuulis ülemalt, et lähemal päeval algavad ülekuulamised. Vahepeal otsitud krahvi maja läbi ja pan- dud ta asjad aresti alla.

Detektiiv oli möödunud raskustest ikka veel nii väsinud, et varakult koju läks ma- gama. Hommikul ärkas ta, nagu arvas, vaikse kahina peale toas. Ta tõusis voodis istukile ja kuulatas. Kui ta midagi ei kuul- nud, heitis ta jälle pikali, uskudes, et see tema poolt oli vaid kujutelm.

Einelt istudes kostis korridorist vali kella- helin. Kohe ilmus linnavaht ja tõi talle ülemalt kirja. Krag avas selle ja luges:

„Oslo krahv on täna öösel kongiukse lahti murdnud ja põgenenud. Aknatrellid on ta terava viiliga läbi saaginud.“

Surnukahvatuna tõusis Krag.

„Siis on minu elu suurimas hädaohus,“ ütles ta enesele. „Nelsonil ei ole enam mi- dagi kaotada. Nüüd maksab ta kätte. Nii pole ma temaga veel mitte valmis. Meie vahel tuleb veel viimane võitlus. Kõige kardetavam!“

Krag läks oma töötuppa relva järele. Astudes laua juurde, mille sahtlis ta re- volver seisis, langes ta pilk sinisele ümb- rikule. Sellel seisis ta nimi.

„Kummaline,“ mõtles ta, „eile õhtul seda siin veel ei olnud!“

Ta avas ümbriku ja võttis sellest paksu, peene kirjaploona. Kiri oli temale. Ta

luges mõned read ja pööras siis kirja imes-
tades ümber, et vaadata allkirja. Ta oli nii
erutatud, et ta käed värisesid. Ruttu luges
ta kirja läbi.

Jõudnud lõpule pani ta kirja hoolikalt
kokku ja pistis selle oma kirjataskusse.
Siis läks ta elutuppa tagasi ja laskis lin-
navahil ülemale öelda, et ta ise viibimata
sinna tuleb. Kuid enne minekut istus ta
tüki aega mõtiskledes. Ka kaalutles täht-
sat asja.

Politseis kuulis ta siis kõiki põgenemise
üksikasju. Kongi pörandalt oli leitud paar
lahtirebitud sigarilehte.

„Vang avaldas vist soovi suitsetada toh-
tida?“ küsis ta.

„Jah, palus seda erilise soodustusena, et
tohib sigari toosi kaasa võtta. Ja see soov
täideti tal.“

„Siis on selge, kus tal viil peitus,“ ütles
Krag. „Muidugi mõnes sigaris. Ja see viil
oli nii hea, et võis kõige paksemagi trelli
läbi saagida.“

Ülem juhatas ise põgeneja otsimist. Krag
oli palunud ennast sellest ülesandest vabas-
tada.

Kaks päeva hiljem sai ülem oma suuri-
maks hämnastuseks Asbjörn Kragilt palve,
et ta politseiteenistusest vabastataks. Kui
ta sellepärast järele küsis, sai ta põikava
vastuse, päris põhjust ei võivat ta nime-
tada. Ometi teadvat ülem, et tas juba ammu
soov olnud tagasi astuda, et eradetektiivina
vabalt ja iseseisvalt edasi töötada.

Päevad möödusid ja Oslo krahvist pol-
nud midagi kuulda; tema järele ei küsi-
tudki. Alati protsess teiste jõuguliigete
vastu ja need kõik said oma karistuse.
Nende tunnistusest selgus, et nad olid lin-
nas hulga roime toiminud ja palju väärt-
asju röövinud. Juveelid oli Oslo krahv
välismaale saatnud, kus neid nende kaas-
lased rahaks tegid.

Isaak mõisteti Gräffi tapmise eest elu-
ajaks vangi. Reinert sai neli aastat sun-
nitööd. Ka teised said teenitud karistuse.

* * *

Möödus aasta, mille jooksul Krag kui
osav eradetektiiv palju loobereid lõi-
kas. Ühel päeval sai ta Kalkuttast tembel-
datud kirja, mis oli 12 lehekülge paks ja mille
allkiri oli „Oslo krahv“. Krag luges seda
mitu korda suurima tähelepanuga. Siis võt-
tis ta kirjataskust ühe teise kirja — tolle
sinise ümbrikuga, mille ta pärast Oslo
krahvi põgenemist oli leidnud oma laualt.
Ta luges nüüd veel sellegi läbi. See oli

sama käega kui praegu tulnud kiri ja oli
järgmine:

„Kui mu vangistati, oli mul kindel nõu
teid tappa, siis aga mõtlesin ümber. Ma
imetlen teie tublidust ja olen teid kui ini-
mest õppinud austama. Teie teadsite küll
samuti kui mina, et asjata on mind teil
müüride ja trellide taha panna, Olen nüüd
põgenenud ja tahan siit maalt lahkuda.
Võiksin seda teha juba täna öösel, kuid
mind takistab midagi, mis ma enne pe a n
täide saatma. Ja see vajab kaks päeva
aega. Siis lahkun ma Norrast jäädavalt.
Annan teile ausõna, et ma uut roima ei
kavatse. Mis mul ees on, on eraasi. Nüüd
muidugi hakatakse mind otsima. Aga ain-
nus, keda ma kardan, olete teie — ainult
teie võite mulle takistusi teha. Sellepärast
kirjutan teile ja palun, jätke mu tülitamata.
Te ei tarvitse muud teha, kui asja juhti-
mist teiste hoolde jätta. Tehku need, mis
tahavad, neid ma ei karda. Vannun, et
ma teie politseile iial enam raskusi ei tee
— võib olla koguni ei ühelegi politseile
maailmas. Mul on teised plaanid. Mina ei
ole roimar sisemisest tungist, vaid seikle-
mise himust. Vististi mõistate, milline te-
gutsemiseviis teile sel puhul on kõige soodsam.

Loodetavasti ei usu te ometi, et minu
praegune palve on mõni uus vigur minult.
Tahan teile anda tõenduse selleks, et mu
jutt on tõsine. Poetan selle kirja täna öösel
teie tuppa, teie magades. Sinna tungin ma
muukrauata ja vaikselt. Tulen teile nii
lähedale, et tarvitseksin vaid kätt välja si-
rutada, et teid võiksin tappa. Aga seda ma
ei tee. Kas usute mind, et mul on tõsi
taga? Peale selle tunnete mind juba seda-
võrd, et ma selliste asjadega iial ei nal-
jata.

Kui täidate minu palve, siis töotan, et
minust aasta hiljem uuesti midagi kuulete.
Ja siis jutustan teile, mispärast mul veel
tingimata vaja oli kaks päeva Oslos veeta.
Oslo krahv.“

* * *

Asbjörn Krag oli kaua järele mõtelnud,
enne kui ta otsustas Oslo krahvi rahule
jätta. Ühtlasi oli ta sisse annud lahkumis-
palve. Ja tal pole iial põhjust olnud oma
otsust kahetseda.

Kalkuttast tulnud kirjas teatas Oslo
krahv talle oma viimasest kahepäevasest
Oslos viibimisest kummalisi asju. Aga kuna
neil käesoleva jutustusega ühendust pole,
siis jätame nad nimetamata ja lõpetame.

(Lõpp)

Kui lehed langevad.

Hollandi kirjanik **Toon Ruygrok.**

Uhkelt oma toredaid kroone kõrgele taeva alla tõstes seisid tammed aias, mis laienes puiestikuks: „Elutungi“ mõisa puiestikuks. Kevadtuul kohises lehtedes — nagu oleks olnud kevade. Suveleitsak rõhus latvu — nagu oleks olnud suvi. Ja nüüd liuglesid alla koltunud lehed, pikkamisi, laisalt ja vastu tahtmist, aga ikka suuremal arvul, sest käes on sügis. Sügis „Elutungi“ mõisas. Ja tähelepanu väärib, et parajasti siis ka hiline roos hakkab õitsema.

Jacqueline, mõisa proua, kes on vana viiskümmend aastat, mida tema juures aga pole märgata, istub veranda akna juures ja vahib tarretult kaugusse.

„Noh, mis te sellest arvate?“

Proua jahmub, toibub aga kohe jälle ja naeratab. Ah jah, Fritz oli küsinud, kas Yvonne teda kunagi nii võiks armastada, et ta tohiks loota . . . Mispärast pööras ta tema poole ja mitte ta tütre poole? Siis poleks tal vaja olnud rasket vastust anda. Oo, ta teadis juba vastuse: muidugi armastas Yvonne teda, sest kes ei pidanud teda armastama? Kas Fritz tõesti ei teadnud hinnata ise oma väärtust? Ta oli alles liialt „poisike“, vaatamata ta kolmekümnele aastale . . . sellest oleks tema, Jacqueline, pidanud varem aru saama, juba siis, kui ta Fritzule meelsasti oli kutsunud oma majja.

„Kaheksa kuu eest,“ ütles ta valjusti, „eiteadnud ma veel, et olemas oli keegi Fritz Bilong, ja nüüd . . . nüüd pean teile juba jutustama, kas Yvonne teid armastab? Mispärast küsite seda minult?“

Fritz silmitses teda naerdes, silmapilkugi imestamata proua valitsematut häält, kuigi ta ei võinud aimata, mis selle põhjus oli.

„Küsin teilt seda,“ seletas ta, „et ma mitte pole Yvonnele armunud, vaid teda tõeliselt armastan. Selles seisab ometi suur vahe, eks ole? Armumiseega olen ikka ise valmis saanud. Sel pole tähend-

dust. Paar päeva selle mulje all, nädalaga elu kõrgetes pilvedes, et siis jälle äkki tagasi kukkuda maa peale. Sellesse ei kuulu enamasti palju.“

„Sellest saan ma aru,“ möönis Jacqueline.

„Ei,“ jätkas Fritz, „see ei kesta iial kaua. Mõnikord oli see möödaminnes öeldud sõna, mõnikord pikem vestlus, mõnikord kübar, mis talle ei sobinud, mõnikord . . ., ah, alati piasjad, näiliselt vähemalt, aga nimelt oma tühjuses sellised, mis mind lasksid kukkuda.“

„Ma ei teadnud, et olete loomult nii armunud naistesse,“ naeris Jacqueline, aga see naer maksis tal vaeva. „Ütlesin, et see mul midagi ei tähendanud,“ tõrjus Fritz. „Isegi valusaim juhtum oli mulle mõnikord armas, aidates mind äkki unelmast välja. Aga nüüd on asi teisiti. Nüüd tunnen pisut kartust, võib olla esimest korda elus. Kardan, et mu kistakse välja magusast usust, mille enesele ise olen loonud. Kardan, et mu paisatakse tagasi armutu maa peale . . . Sellepärast tulin esiti teie juurde kui emaliku sõbranna juurde nõu ja abi paluma, sest et teie mulle Yvonne järele kõige armsam olete . . .“

„Noh, hea küll,“ vastas Jacqueline surutud südamega. „Tahan katsuda temalt tea-

„Kaks ühes autos.“

teid saada. Tulge homme õhtul tagasi. Ehk tean teile siis anda vastuse.“

Noormees tõusis ja suudles Jacqueline kätt. Siis lahkus ta, et kakskümmend neli tundi veeta üksinduses, lootuses ja kartuses, kuid veendunud sellest, et ta oma asja oli annud häisse kätte. — — —

Jacqueline oli astunud oma elu sügisesse, kas ta seda ise tahtis tunnistada või ei. Möödunud olid aastad, mil mehed teda imetledes olid ümbritsenud, möödunud oli ta võlu võim, mida ta tihti oli tarvitanud. Kui tihti oli teda kadestatud, kui palju ihatud ja rikas Louis Berehem van Molm ta oli teinud oma suure mõisa valitsejajannaks! Kui uhkena ja õnnelikuna oli ta tookord ennast tundnud! Kuni ta leidis ja taipas, et ta arvatava õnne eest vana ja põdura mehe kõrval oli ohverdanud oma nooruse ja armastuse.

Siis oli tulnud väike Yvonne; isa jumaldas oma naist ja last ja tegi kõik, mis võimalik, et ta lapse noorus oleks õnnelik ja lõbus. Siis tabas teda Yvonnega tennis mängides südamerabandus ja ta kanti surult majja. Jacqueline pühendas oma elu täiesti tütre kasvatusale. Aastad läksid peaaegu märkamata. Jälle tulid majja mehed, nooremad ja vanemad, aga nütüd ei tulnud nad enam ainult Jacqueline pärast.

Esiotsa suutis ta sellest vaevu arusaada, kuni üks neist temalt palus Yvonne kätt. Ta naeris selle üle, siis aga rääkis ta Yvonnega ja märkas enese rahustuseks, et ta polnud eksinud: Yvonne ei teadnud veel, mis armastus oli. Ja elu edenes . . . kuni majja tuli Fritz.

Tookord tulid suured muudatused. Usaldus ema ja tütre vahelt kadus. Küll olid nad esialgul veel Fritsust rääkinud, siis aga oli tulnud aeg, mil neist kumbki hoidus teda nimetamast. Ja siis saabus kurbmäng, nii sügav ja lootusetu, et Jacqueline enesele vaevu julges seisukorda täiesti selgitada. Yvonne vaikis, kuna ta Fritsu armastas, aga temal, Jacquelinel, mis oli tal veel loota? Kas võis sügis kevadega võistelda? Kas võis olla meelegeitlikumat seisukorda kui see, et ta enese tütar temaga võistles? Viimaks ometi armastas ta kord, ja nütüd ei tohtinud see enam olla . . . Ta pidi koha andma noorele.

Meelegeitlik oli ta võitlus, ta vankumine . . . Kas ei võinud tema Fritzule rohkem pakkuda kui Yvonne, kes elust veel midagi ei teadnud? Kas ei olnud tema armastus suurem, umakasutum, ohvri-meelsem? Ta ei osanud enesele vastata,

aga ainult üht nägi ta: Fritz ei soovinud tema armastust, ta ihkas Yvonne armastust, ja seega oli tüli lõpetatud. Veel nõuti temalt üht ohvrit: tema ise pidi Fritzu ja tütre südamed sõlmima, et ta oma süda võiks jääda rahule. — — —

„Kui kaua sa teda juba armastad?“ küsis Jacqueline tütrelt, ja tal oli, nagu ei oleks ta süda kauemini suutnud kannatada piina.

Yvonne vaatas läbi veranda akna välja ja naeratas õrnasti, nagu vaid need naeratavad, kes märkavad ainult roosi värvi ja lõhna, kuid ei näe ta okkaid.

„Oo, olen kindel, et teda armastasin juba siis, kui ta esimest korda meile tuli. See oli aprilli alul, imeilus kevadepäeval. Näen teda veel, kuidas ta läbi puiestiku läks ja tamme juures ootas. Kas sa ei mäleta enam, millise vaimustusega ta kõneles puude puhkemisest ja lõo lõõritamisest? Oli, nagu oleks tema kaasa toonud kevade. Sina nimetasid teda luuletajaks ja täpselt sedasama mõtlesin mina temast, kuid ei oleks julenud seda iial väljendada. Sina muidugi võisid temaga rääkida vabamalt.“

„Muidugi,“ kinnitas Jacqueline, aga ta suunurgad võpatusid.

„No vaata, juba tookord armastasin ma teda. Aga esiti mõtlesin ma muidugi hoopis muud. Vististi naerad sa mu välja, aga nütüd võin ma seda ju ütelda. Uskusin, kui sa temast rääkisid, et temast saab minu isa. Aga kui teda nägin, siis leidsin kohe, et see oli lollius.“

„Rumal laps,“ ütles ema; „kui Fritz teaks, milline suur laps sa veel oled, ta mõtleks sügavamalt järele.“

Yvonne võttis ema kaela ümbert kinni. „Ütle talle,“ meelitas tu, „et olen kindel, et temaga saan õnnelikuks.“

Varemini kui Jacqueline oodanud ilmus Fritz õhtul vastust saama. Ta oli nii tõsine, et Jacqueline oma valust hoolimata pidi naeratama.

„Veel ei tea ma,“ algas ta, „mis Yvonne mulle laseb ütelda, ja sellepärast tahan olla siis avameelne. Kui ta mind ei soovi, siis lahkuksin meelsasti teda veel kord nägemata. Ma ei taha, et ta näeb, kuidas ma kannatan. Loodan, et teie mind hädakorral aitate. Küll juba leidub vabandusi. Võite talle öelda, et pidin reisima onu juurde Austraaliasse. Ja ma vannun, et ta minust enam midagi ei kuule. Kas võite mulle nütüd öelda, milline ta vastus on?“

Hetke aega külastas Jacqueline'i kiusatus — valet ütelda. Siis lahkus Fritz ja

pidas sõna — selles oli ta kindel. Ja temal jääks kõige pahem tulemata — ta ei tarvitsenud näha, kuidas kevade leiab kevade, vaatamata sügisele. Hetke aega oli ta kõhklemas, siis hakkas ta naerma, [vabastatult nagu inimene, kes on ära võitnud iseenese ja loobunud ise oma soovidest. „Kõik on korras,“ ütles ta tasakesi. „Teie saate mõlemad väga õnnelikuks.“

Hõisates tõusis Fritz ja suudles tormilikult ta käsi. Jacqueline peaaegu vankus, kahmas toolitoest kinni ja hoidis ennast nii jalul.

„Olen ärevusest pisut väsinud,“ sosistas ta.

Onnest säravana tuli Yvonne tuppa.

Väljas langesid pikkamisi, laisalt ja vastu tahtmist sügisesed lehed.

Muhu riik.

M. J. Eisen'i käsikirj. kogust „Anekdoote V.“

Pärast okupatsiooni lahkumist Muhumaalt tekkinud mitmel muhulasel kange nõu Muhu riiki asutada. Peetud mütingut. Seal öeldud: Suuremaa mehed on oma vabariigi asutanud, me muhulased peame oma Muhu riigi asutama. Mis on meil muhulastel tegemist Suuremaa meestega? Okupatsiooni meeste vastu ei suutnud nad meid ometi kaitsta. Maksu oskavad nad meilt küll nõuda, aga kasu pole meil neist midagi. Sellepärast oma riik!

Koosolijad kiitnud kavatsuse heaks. Nüüd aga küsimus, kes saab Muhu presidendiks. Loetletud kõik tähtsamad muhulased, aga kedagi neist ei arvatud presidendiks kõlbavat.

Viimaks nimetanud keegi V. Ridalalt.

„Ei kõlba!“ arvanud teised. „Muidu poleks viga, aga ei oska enam muhu keelt. Kirjutab niisugust keelt, et vaata iga kolmat sõna sõnaraamatust järele ja sealtki ei leia seda! Juba keele pärast ei saaks me selle mehega sugugi asju ajada. Ei Ridala kõlba!“

„Ei kõlba! Kust ja kelle saame presidendiks? Kahju, et vana köster Freundlich enam ei ela! See oleks meile paras presi-

dent olnud. Nüüd ei saa me teda enam mulla alt kätte. Kahju!“

„Kahju, kahju, ei saa! Aga ehk saame kellegi saarlase enestele presidendiks? Saarlasega võiksime veel leppida. Suuremaa mehed meile ei kõlba!“

„Ei kõlba! Missuguse saarlase võiksime valida?“

Harutatud pikalt ja laialt, aga ei leitud kedagi.

Viimaks hüüdnud keegi: „Aga Vilsandi Tooms?“

„Õige! See mees on meile kohane, on kuningaks loodud, peab Vilsandis juba praegugi kuninga ametit. Selle valime enestele presidendiks.“

Kellegile tehtud ülesandeks Toomsiga läbirääkimisi pidada.

Mõne aja pärast teatanud mees: Tooms arvab, et ta seni kuningas olnud, miks peaks ta nüüd muhulastele tulema presidendiks! Tiivulised alamad kuulevad tingimata paremini sõna kui Muhu tiibadeta alamad. Palugu muhulased kuidas paluvad, ei tule!

Nüüd muhulased kimbus! Ei saa presidenti kustki. Ei jäänud muud nõu üle, kui loobuda Muhu riigi asutamise mõttest.

Suurustus.

Kui orel kirikus mängis, liikus ka tema taga seisev lõõts. Liikus, ähkis ja hüüdis: „Kas kuulete, mis mina oskan? Oskan esile tuua ilusaimad laulud!“

Kellaniõör, mis seda kuulis, vabises naerust ja hüüdis:

„Vilets kelkija, sina! Kas ei võiks minagi kujutella, nagu oskaksin kella helis-

tada? Vaata, mu armas, sina puhud orele ainult tuult kätte. Ja kui sind ei tallataks, kaob sinulgi hingeõhk. Mis kasu olekski sellest, et orele tuult puhud, kui oreli puuduksid viletsed? Ja milline vilets muusika, tekiks, kui oreli inimestekäed nii meisterlikult ei oskaks mängida?“

Ainult mõned sõnad.

Leili Vaaldemägi.

Motto: Und hüte deine Zunge wohl, bald ist ein böses Wort gesagt! O Gott, es war nicht böse gemeint. Der Andre aber geht und klagt.

Freiligrath.

Tuul logistas jaamahoone uste kallal ja sulges need raksatades iga tulija ja mineja taga. Öililampide tuhmid tulukesed vilksusid iga sarnase raksatuse järele hulk aega kahtlaselt, kuna paks einelaua daam koostas hirmunult käed ja sosistas: „Jumal, Jumal küll!“ Reisijaid oli jaamas hoopis vähe ja needki kõssutasid igatüksi oma ette. Puudus üldiselt tuntud jaamade jutukõma, mis loob omapärase meeleolu, sundides unustama hetkeks tõeluse ja muutes su nagu tildsuse osakeseks. Liikuisid veel ainult jaamateenijad ja teised raudteelased, kes einetasid õhtuti einelauas. Ilm oli pööraselt halb, ehkki taevas oli selge ja täiskuu vaatas oma ümariku palgega maha. Möllas vali torm, mis läbistas isegi seinu ja mille kihutusel lumi lendasõ udsel tantsul.

Olga istus üksinda einelauaruumi akna all kaugeima sohva nurgas ja pigistas käed kokku nii, et küüned puurusid lihasse. „Kui pääseks kord siit jaamastki!“ mõtles ta vist küll sajanudet korda Kõrvaltvaatajale ta näis muidu elutuna nukuna, ainult iga ukseraksatuse korral tuksatus ta keha ja pilkuisid korra närvilikult laialiavatud sil-

mad, millised vaatasid muidu elutul, liikumatul pilgul tühjusse.

Ilus oli olnud tänane päev talle. Terve aasta oli pisuke masinakirjutajanna Olga oodanud oma kallimat, oma Alexit. Kui mõõtmatu pikk oli olnud see aeg! Täna hommikul vara oli rong toonud talle oodatu. Alex oli tulnud, et veeta koos unustamatu päev saabuvate jõulude ootel, ja siirduda siis jälle igatüksi oma toiminguisse. Ja kaunis oli olnud ta — see tänane päev — seal väikeses, männikusse uppuvas linnakeses, kus majakesed olid peaaegu uppunud valgete, lumerüüga kaetud puude varju. Ja helve helbe järele oli tulnud lume helveid lisaks endistele läbi terve päeva, nagu oli Olgaski selle päeva kestes ärganud elule üks tunne kaunim teisest. Terve päeva ta oli viibinud muinasjutulises tunneteilmas; tunnete, millisteks oli pidanud ennast veel mõne päeva eest võimetuks. Aa . . . elu oli paistnud korraga nii lõpmata kaunina, jumalikuna! . . . Aga päev oli möödunud lennates ja toonud lähemale õhtu ja lahkumise. Taevas oli selgunud, ilm oli läinud külmemaks ja äge tuul oli paisanud neile puudelt lund silma, kui nad olid sammunud mõne tunni eest tagasi jaama poole, et sõita koos kuni sõlmejaamani ja lahkuda siis jälle kauaks, kauaks. Jaamas neil kaua oodata ei tulnud. Rong tuli

peagi ja tormas nendega järjest kasvavasse lumemõllu. Hoolimata halvast ilmast oli see reisijaist nii täiskiilutud, et nad pääsesid vaevalt vagunisse. Valitses pühadeeelne meeleolu ja keegi ei mallanud vaikida. Lobiseti tühja-tähja, lobiseti palju, lobiseti viimaks nilbetki loba. Olgat valdas nukrus. Ei oleks tahtnud kuulda peale nii kaunist päeva seda tühja loba ja neid rõvedusi eriti! Pikkamisi olid reisijad lahkunud ja uned neid asendanud, tildiselt aga oli reisijate arv vähenenud ja kui nad sõl-

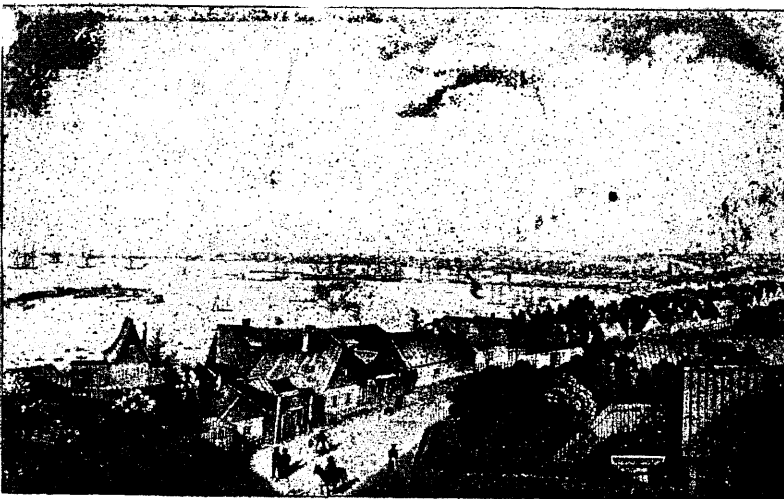

Foto Parikas.

Kalamaja eeslinn ja Tallinna sadam enne Krimmi sõda.

mejaamas rongilt lahkusid, oli see peaaegu tühi ja tekitas Olgas maha-jäetuse mulje. Kui rääkis sellest Alexile, naeris see rõõmsalt ja ütles tühjad rongid täitest kodusemad olevat. Alexi rõõnus naer solvas Olgat ja ta muutus veelgi nukramaks ja sõnaahtramaks. Kuid hoolimata metsikust lumemöllust, tammusid kumbki oma rongi oodates lumehangedesse uppuval perroonil. Viimaks tuli Alexi rong. See saatis Olga tühjasse etteruumi ja kummardus alla talle viimase sõna

sisestamiseks jumalaga-jätul. Olga peletas enesest jõuga kõik muud mõtted, ja, et mitte üksi kuulda, vaid ka tajuada lahkumisel öeldud sõnu, ta surus oma kõrva Alexi huulile. Ja — ta tajus kallima huulte liigutusi, ta kuulis ta lahkumiseks sosistatud sõnu, — sõnu, mis väljendasid inimese ja mehe väiklust näruseimal kujul. Ainult mehaaniliselt, sissejuurdunud viisakuse mõjul, tõusis Olga käsi jumalaga-jätuks, aga ta huulilt ei tulnud ainustki sõna. Siis ta oli liikunud masinlikult jaamaesiselt einlauaruumi, viskunud pinedamasse nurka sohvale ja tardunud sinna. Tuhanded mõtted, üks teisest valusam, läbistasid ta aju. Hetketi tal oli tegemist enesega, et suruda tagasi valukarjatust. Liiga hõelana, liiga alatuna, liiga väiklasena näitasid talle sosistatud sõnad ta kalimilt. Mitte teda ennast ei solvanud need sõnad esmajoones, need solvasid ta armsamat ja alles selle kaudu teda. Ja ometi olid need sosistatud temast enesest, sellest armsamast . . .

Viimaks saabus Olgagi rong ja vabastas ta kohalt, kus anti ta kaunimatele tunnete surmav hoop. Möödus tunde enne kui rong jõudis sihtjaama ja kõige aja võitles Olga eneses mässavate tunnetega, kuulmata ja nägemata midagi enese ümber. Ta ehmus tõsiselt, kui talt piletit nõuti — liig ruttu oli rong jõudnud kohale . . . Rahvast oli jaamas vähe, ja Olga, õnnelik tuttavate puudumise üle, libises kiirelt üle perrooni ja kadus nõrgasti valgustatud tänavale, mille ääres asusid põlenud majade varemed, millised, ehkki peitunud valgesse lumerüüdi, meelestasid

Viktoria sild Tallinna sadamas.

Foto Parikas.

siiski õudset hävingut. „Nagu minu süda!“ naerahtas Olga nukralt ja ruttas alla jõe-kaldast.

All halises ja vingus tuul kohutavalt, tulles mõne kääru või kindlusevalli tagant; miski lõgises kusagil lakkamatult; miski murdus ja raksus. Olgale näis — vanad kindlusevallid purunevad praegu ja matavad ta enda alla. Ta sulges silmad ja peatus hetkeks. Kõik jäi endiseks. Miski ei purunenud. — Olga jätkas oma teed.

Jõudnud sillale, ta najatus külmast hoolimata käsipuile ja vaatas kaua alla mustendavasse jäälohesse, kuna üks mõte õudseim teisest läbistas ta aju. Viimaks ta ajas enese vägisi sirgu ja sammus edasi. Kaugel linna veerel ta peatus pisikese majaloksu ees ja koputas kaua ja valjusti uksele, siis vast see avanes kriinudes ja näitas hetkeks kortsunud eidekese nägu, kes varjas ühe käega hoolikalt tuule eest väikest lampi.

„Kus sa nii kaua olid selle kange külmaga? Kas rong hilines või?“ päris ta imestavalt.

„Läks tuttavatega aega,“ vastas Olga rutates, „ongi külm ja meeles mölgub soe voodi.“

Pääsnud viimaks vana tädri hoolitsusist, ta peitis enese vaiba alla, ja jälle algas ajus töö. Jälle ta püüdis leida elus raskuspunkti, millele toetades tekiks tasakaal, aga selle leidmine oli raske ja valus.

Mis teha? Kas võtta öeldud sõnu nii nagu nad öeldi ja lõpetada kõik järsku! Kas ei ole õigem lasta minna elul nagu ta läheb ise ilma vapustusteta ja katastroofi-

deta ja elada ise neist õnneraasukesist, mil hetkeks suudab unustada lausunud sõnad? Kes teab, kes tunneb!

Kui jõuluäegne päike pistis välja oma peakese maa varjust ja kaldas naeratades linna veerul asuvate majaloksukeste lumiseid katuseid, sulgusid viimaks Olga tundedekaupa tühjusse vahtinud silmad. . . . ta uinus, leidnud jälle tasakaalu.

Kõik pidi jääma endiseks. Alex ei pidanud kuulma kunagi midagi oma sõnade mõjust. Vast suudab valmistada talle elus siiski mõne helgema hetke ja soendada ennast isegi sellest tekkinud leegil. Või kui ei suuda soendada ennast, kannatab Alex enam kui millegi muu pärast, köitmata külmuse pärast. Ehk võib olla ei lähe see ka nii, vaid alanud kõdunemine läheb oma loomulikku rada, nagu kõik ilmas. Siis ta tunneb, kuidas kistakse tükk tükkilt hingest veel seegi ilunatuke, mis jäänud alles sinna helgest ajast. Või ehk — kes teab — on võimalikud siiski ka imed! Vast on surnud siiski ülesäratatavad, vast

tärkab rusude alt veel kord too muinasjutu ilu. . . .

Olga magas surnuna lõunani. Siis tädi ei kannatanud enam välja ja äratas ta. Imelik valus, aga tühtlasi kindel pilk tabas äratajat.

„Mis sul on Olga? Magab nii kaua ja missugused silmad sul peas on!“

„Tädi, elu teeb palju imelikke ja võimalikke asju. Aga nüüd tulen sulle appi pühade kooke valmistama.“

Nobedalt voolisid Olga sõrmekesed tainast kauneid vorme, aga kui kook oli valmis, lükkas või vajutas ta seda kusagilt, nii et selle kujus tekkis rike. „Mis sa ometi teed, Olga!“ kurtis vanake. „Teeb, teeb ilusat asjakest ja kui see valmis, rikub korruga ära!“

„Tädi, elu teeb ka kõigi kaunite asjadega samuti!“

Olga oli raske jääda tasakaalu uuel raskuspunktil. Selleks läks tarvis pikaajalist hoolikat harjutamist.

Neapoli laulik.

Prantsuse kirjanik Croisset.

Seda jutustas ilus, blond Yvette omal 25. sünnipäeval oma külaliste ringis kurvameelse naeratusega, sümpaatsem ja ilusam kui ialgi varem.

„On just möödunud neli aastat, kui õppisin rannas tundma noort Neapoli kalurit. Ta oli sõbralik noormees, kahekümne algul, pigimustade juuste, päikesest pruunistatud nahaga, suur, tugev, tulise pilgu ja naeratusega nagu omavad ainult lõunamaalased. Nimetage seda tunneteumaks või tujuks: hakkasin seda poissi armastama ja armastasin teda kogu oma südamega.“

Sõitsime igal hommikul purjekal merele. Ta laulis oma kodulinna laule ja ma kuulasin ta toredat häält. Sinatasime üksteist, vestlesime armastusest ja tulevikust. Öhtul, kui päike hakkas aeglaselt laskuma, istusime ta vanemate onni ees ja jutustasime mälestusi, noorusmälestusi, lapsepõlvemälestusi. Ja kord jutustasin talle, et olen väga rikas ja et oman Pariisis villa ja teenijaskonna. Kuid süismuutus äkki ta näoilme, ta naeratus suri, ta jäi sõnaaht-raks ja tagasihoidlikuks ja näis, et mu tunnistus teda oli vapustanud.

Sellest silmapilgust peale oli ta teistsugune. Ta ei laulnud enam oma kodulinna rõõmsaid laule, ta ei naernud enam lapsikus ülemeeles.

„Enrico,“ küsisin talt, „mis on sinuga? Mis sul puudub? Miks oled äkki nii isesugune?“

Ta vaatas mulle sügavalt silma ja vaikus.

Pöörasin ta ema poole ja küsisin, mis ta pojalt puudub; ema arvas, et ta seda ei tea. Kuid ta silmist lugesin ma, et ta varjas mulle tõtt.

Ainult vaevaga panin ta üles tunnistama. Avaldan selle tunnistuse siin lühidalt. Ta ütles, et mind Enrico väga armastavat ja et ta kõik teeks, et mind õnnelikuna näha. Kuid ta ei tahtvat oma pühimaid tundeid asjatult raisata, kuna käesolevatel oludel abielu võimatu olevat, ta olevat ju ainult vaene kaluripoeg.

Sel öhtul ootasin Enricot asjatult. Ta ei tulnud.

Hommikul ulatas toatüdruk mulle kirja. See oli Enricolt ja sisaldas teate, et ta pidavat tähtsas asjas Milanosse sõitma, ta

ei võivat tagasituleku päeva ette ära määrata, kuid ta tahtvat mind alati mälestada.

Möödusid aastad. Olin ammu juba kodunaale tagasi pöördunud. Seal anti ühel õhtul raadios Milano Scalast Verdi ooper „Rigoletto“ edasi. Panin valjuhääldaja kõnelema. Mul ei ole vist vaja öelda, et tookord omaks suurimaks üllatuseks Enrico hääle ära tundsin. Ta laulis Rigolettot.“

„Kaluripoisist Milano Scala tenoriks! Kuulmatu karjäär!“ ütles üks pealtkuulajaid täis imetlust.

„Tal oli suurepärane hää!“ kinnitas Yvette uhkusega. „Kuid ta saatus ei olnud talle heasoovilik!“

Ta silmad tumenesid. Ta suunurkadesse ilmus valulik joon. Kui ta jutustust jätkas, oli märgata, et ta võitles mälestusega, mis täitis teda kurvameelsuse ja leinaga.

„Veel samal ööl saatsin talle telegrammi, milles soovisin ta eduks õnne. Ta tänas üksikasjalise kirjaga ja andis teada, et armastab mind endiselt. Kirilõppes kutsega Neapoli, kuhu ta järgmisel nädalal reisivat, et külastada vanemaid.“

Kaks päeva hiljem sõitsin lõunasse. Mu otsust olid kiirustanud palavikutaoline käre, igatsus ja otsatu rõõm teda jälle näha. Ta naeris jälle nagu tookord ja laulis jälle, kui sõitsime merele, oma kodulinna laule. Kõik oli jälle hea, midagi ei osutanud sellele, et lahutusaastad teda on muutnud.

Kuni tuli saatuslik reede. Oli imeilus päev. Sädelevas sinas võlvus taevas. Meri oli vaikne. Vastu õhtut suplesime. Ujusime

tükk maad merele, naljatades ja vallatades, ülemeelses tujus nagu kaks armunud inimest kunagi. Äkki tundsin paremas käsi varres valusat pistet, mu liikmeid halvaks krambitaoline tundmus, ma ei saanud enam edasi. Meeleheitliselt hüüdsin Enricot appi. Ta oli juba tükk maad eemal. Alles mitmekordse hüüdmise peale näis ta mind kuulvat. Kuulsin, kuidas ta kõledalt mu nime hõiskas, kuidas ta hääle lähemale tuli, kuid äkki kadus mu meelemärkus. Ta viimane, kare karjatus suri mu kõrvus. Siis vajusin vee alla.

Alles mitu tundi hiljem tuli mu meelemärkus tagasi. Lebasin pehmes voodis. Mind ravitses vana emake .

Enricost ei ole enam palju jutustada. Mis veel jutustamata, on nii traagiline, et jätan selle parem enesele. Sest viimane karjatus, mis tuli ta kõrist, — ütlesin juba, et see kõlas karedalt ja hirmunult, — kärisid ta häälepaelad. Kui ta mind päev hiljem külastas, pihtis ta mulle väsinud häälele, et ta tulevikus enam ei saa laulda . . .“

Siin lõpetas Yvette oma jutustuse. Ta silmad olid niisked, ta nägu punane, väriseva käega pistis ta paberossi suhu.

Üks pealtkuulajaid silitas õrnalt ja juukseid.

„Noh, öelge, Yvette, mis sai õnnetust Neapoli tenorist? Miks teie temaga ei abiellunud?“

„Ta ei tahtnud.“ Yvette ütles seda väga kurvalt. „Ta tahtis jälle üksi olla — too vaene kalur olla, kes ta oli, ennekuigi mind tundma õppis.“

Luuletusi.

Ed. Vöhrmann.

Tempel.

Mul on suur ja uhke süda
väikse rinna sees,
süda nagu tempel fore
verepärlites.

Õöd ja päevad seal mu armas
liigub preestrina —
mina aga templi uktsel
olen kerjaja . . .

Tilluke muude.

Neiuna elav kui hõbe,
magusa jutuga,
kerge ja kiire kui liblik
igalpool oli ta.

Naisena nüüd nagu figu
ronib ta edasi:
sõnades jäme ja kare.
ohakas alafi!

Austraalia kõrbest.

A. H.

Austraalia kõrve — — —

Kes teab tõesti midagi temast, kes tunneb teda? Seda „no mans land'i“, mis on veetu, teetu, sihitu ja vaheldusetu. Inimesed on katsunud teda läbistada. Ühel või teisel õnnestus see, enamikku neist ei nähtud enam. Kuhu nad jäid, kes nad leidis? Ei keegi. Sest et kellelgi austraalia kõrbes midagi pole otsida.

Nullarbor Plain on ta nimi. Tähendab: „Puutu legendik“. Ulatab lääne-austraalia kullaväljadest kuni lõuna-austraalia rannani. Põhjas muutub ta suureks liivakõrbeks, kuni üles Tasmaaniamaani, ja täidab kogu Keska ja Põhja-Austraalia. Siin ja seal leidub tema mäeahelikke, mis kuni 2000 meetrit kõrged, veevaesed, kivikuivad mäed nagu kuumaastikul. Läänes ja idas leidub soolaallikaid; kuivanud soolajärvede sädelev valge pimestab kõrbepunast horisonti kihvististe peegelvälkudega. Üksindus raskub seal nagu ääretu mantel. Ainult ülemaatelegrafi äärt mööda, mis lõunas Port Augustast kuni Port Darwinini äärmises põhjatipus ulatab, Indikot ja Korallimerd nagu niidiga ühendades, käivad kobades harvad inimesed ja sõidavad raskestiägavad veoautod. Ja naaber teab, et ta lähem naaber temast vaid päeva või paari päeva tee eemal elutseb.

Tolmutormid puhuvad läbi kuivade kuude kuumuse, mis suvel kõik kui troopikamaa keskpäeva leegid loitma löövad. Norm on 38 kraadi Celsiust. (Palun järele mõelda, mis see tähendab, kui ta 100 päeva kestab). Sellevastu on õõ kõlekülm, hõbedastkiirgav ja pilvedeta. Kui vihma sajab — isegi kui tuul merelt siia veidike niiskust kannab — on äraauramine suurem sademetest. Liivapind sülitab välja kuivust ja on punane kui värske telliskivi. Aga ometi kasvab temas veel kõige kannatlikum kõigist eluolevustest: taim. Ei leidu enam metsa, ka mitte eukaliptuse ja kasuaride oma, mis on varjutu ja harv. Kõik on kääbuslik: pooleldi puhmalaadi, pooleldi kidurad puukesed. Kääbusgummipuud, okkalised hundipiimapõõsad, mis õisi täis kui kõlepunaseid lipukesi, ja üliküllalikult kollaste õitega õitsvad akaatsia põõsad. Heinad, poolkuulideks keerduvad, hiiglasuured, tarretud nagu okaseaselg. Vaibad, laialt mahavisatud rätikud, kootud punasest ja vöilillevärvilisest portu-

lakist. Aga ei mingisugust vett, ainult rikalik kaste jääkülmal del hommikutundidel. kaste, mis pööraselt ruttu ära aurab ja mida jänutsevad loomasuud ruttu ära lakuvad. Mis nad kõik joovad? Taimed peavad juua saama. Peavad, muidu nad surevad.

Inimene peab jooma. Ja siin leidub inimesi, see on must, primitiivne, väljasurev tirgrahvas, põletatud ja kupatatud valge kultuuri hõngust. Aga aastatuhendeid, kümneid tuhandeid aastaid, kes teab öelda kui kaua, on nemadki oma janu kustutanud. Muidu oleksid nad juba ammu ainult veel mälestused, nagu hiigelkottelajad, kes siin kord, suuremad kui jõehobud, soolasoodes liikusid, kui see kõrb veel oli ääretu seisjäädunud mereloid.

Need mustad austraallased tunnevad veeauke. Teavad palju nõgusid, kuhu kogub maa-alune niiskus. Pärandavad selle kalli varanduse põlvest põlveni. Aga nad on ometi rändajad, rändavad läbi määratud teed, veoloomadeta, keda nad ei tunne ja keda ei olegi, veoabinõudeta. Õhus, mis on nii selge ja kuiv, et Transaustraalia raudtee (ainus ühendus lääne ja ida vahel) lampe isegi õsel poolteise miili taha võib näha, hajub iga kaasavõetud veetagavara rutemini kui osatakse kujutella. Ja kui rasket kandamit jõuavad siis mees või naine tundide kaupa kanda, kui nad sügavas, palavas ja libisevas liivas peavad kõndima!

Ometi joovad nad igal pool ja veemuretsemine ei olegi neile enam probleemiks. Räägitakse, mõned kullaotsijad olla selle kunsti pärismaalastelt kätte õppinud. Vahest võib seda siis nii seletada, et ikka jälle koheldakse kadunud, ammu maailmale võõraks jäänud metsmehi nende mustas, võidunud nahküllikonnas, inimesi, kes juba inimese ea ja enamgi on elutsenud austraalia kõrbes.

Siingi hoiab taim alles inimese elu. Hulgalt puul on juured, mida võib kuivaks juua. Arusaadav, sest samad juured peavad juua ka puule vett muretsema! Kuidas nad seda muhedas, kuivas liivas toimetavad, on nende saladus. Aga kindel on, et need mitmesugused kääbusgummipuud, mille üldnimetuseks on „mallee“, seal teatud määral asendavad puuduvaid jõgesid ja allikaid. Nemad ja „vett-toov tamm“ (muidugi mitte meie tamm, vaid hoopis teistlaadi tamm). Mustade

keeles on nende nimi „mallee“ ja „ngalda“. Need ja tamm, mille nimi on seal „kooli“, asendavad üksteist vastamisi. Ja mõnda neist leidub seal igalpool.

Veesaamise protseduur on mõlema juures sama. Juur lõigatakse tükkideks ja ta otsad pistetakse mõnesugusesse nõusse. Jalapikkune juur annab läbistikku kaheksa untsi vett. See vesi on nii selge ja värske, nagu oleks vana Jumalise ta üles saatnud maa-põuest sammalroheline, sõnajalgade varju peidetud kaevu kaudu. Mallee-

juurtest räägitakse, et nad on „peened kui ämblikureied“. Sellegipärast sisaldavad nad arusaamatul viisil rohkem niiskust kui puu, mis maa all käevarrejämeduseks hargneb. Kuidas öeldud, pole teada, kuidas taim sellise toiminguga saab hakkama. Milline koeime, milline fantastiline veekogumise võime tal on. Pole teada muud kui see, et võib selliseid juuri lõigata ja ennast nende abil janusurmast päästa

Maa-aladel, kus eukaliptusepuud suurteks kasvavad, on neil eriline kalduvus tüve alumises osas sünnitada koopaid. Üsna vanades hiigeltüvedes, mis sirguvad pikemaks kui meie kirikutornid (üle 160 meetri) kujunevad õõnsused, kõrged ja teravad kui kiriku kelbad. Kuid nooremalgi on harjumus koore alla sügavaid auke sünnitada, kui tormid — ja kuipalju torme on kõrbes! — vintske puu lõhestavad ja koore ümbert ära purustavad. Sellistesse õõnsustesse koondub vesi, ei tea öieti öelda, kust. Väljast pole palju midagi näha; aga mustad teavad seda leida, puurivad pika spinifeksohutoru, mis sarnleb okassea pikale hargasele, puu salajasse veeõõnsusse ja joovad selle pikkamisi tühjaks. Nagu klaasistki vett juuakse. Ja ma ei tea tõesti, kas kõige parem cocktail asjatundjale paremini maitseb kui jänutsejale selline sõõm värsket puuvett.

See kõik maksab austraalia kõrbes selle osa kohta, kus üldse midagi puusarnast kasvab. Mis tehakse aga seal, kus ka eukaliptused lõpevad ja maa tõesti on Nullarbor Plain, ääretu, paljas, sininehall madalast sini- ja soolapõõsast, millest viimane keedetult küll annab kena supi, aga paraku mitte vett. Sealgi oskab pärismaalane en-

Foto Parikas.
Kadrioru loss Tallinnas Biedermeieri ajajärgul.

nast aidata. Taim ja inimene, samasse veehädasse paigutatud, elavad siingi edasi. Ja nimelt on need siin niiskustjagavad sibulad, milledesse mitmesugused rohud enestele asetavad väikesed veevaadikesed, mis ripuvad juurteotsadel. Need sibulad, mis kaks või kolm septimeetrit pikad, on väga mahlakad ja neid süüakse toorelt ning küpsetatult; ja imestustäratav on, kuidas nad janu võivad kustutada.

Selline on maailm Sise-Austraalias. Rannamaail teeb inimene enesele arteesia kaevu, et ära kasutada selle kõige kummalisema mandri määratuid maa-aluseid järvi. Aga arteesia kaevu kaevamiseks vajatakse tehnilist abi, mida aga kõrbes raske või täitsa võimatu on kohale vedada. Kestab nädalaid, kuni kaev valmib, kuid seni ei tunne see, kes seda vajab, enam mingisugust janu. Nagu otsa on saanud ka suured ekspeditsioonid ida ja lääne vahel, hästi varustatud, hästi treeneritud mehed, kakssada, kolmsada, kes eemale paiskas nad nagu punase lateriiditolmu, kelle järele enam keegi ei küsi.

Ainult pärismaalane võib seal elada. Tema elab, imelik küll, seal sama hästi-halvasti kui meilgi, nagu ka kõik sealsed kummalised loomad puudust ei tunne: sisalikud, kangurud, dingod ja miljonid putukad. Ja küsige valgepeaga mr. Pearsonilt, minu vanalt metsasõbralt, kes ligi nelikümmend aastat, vaatamata kõigi teiste mandrite muudatustele, maailmasõjale ja tehnikale, oma kõrbes elutses, sellest kõigest midagi ei teadnud ega kuulnud, sellest teada ei tahtnudki — küsige temalt, kas inimene ei või ka nõnda täitsa soovideta ja õnnelikult elada!

Intermezzo.

Ameerika-Saksa kirjanik **E. Münch.**

Arnold Suchkins, kes iial täpselt ei teadnud, kui palju miljoneid ta parajasti omas, astus kell kaks pärast lõunat Philadelphias Miami ekspressrongi, laskus mugavalt polstrisse ja röömustas, et nüüd saab paar nädalat puhata. Rong hakkas parajasti veerema, kui viimasel hetkel veel üks noor daam vagunisse astus ja sihtiteadvalt Suchkinsi vastas seisvale platsile tüüris.

Suchkinsi silmad libisesid katsuvalt üle daami, siis vaatas ta jälle ükskõikselts läbi akna välja. Kuna ta enesele oli valinud kupee, milles luba oli suitsetada, siis süütas ta sigareti daamilt luba küsimata.

„Mr. Suchkins, kui ma ei eksi?“ kuulis ta äkki noore daami suust kõnelust.

Suchkins kummardas istudes pisut ja vaatas temale siis hämmastusega otsa.

„Arvan, et sõidate Londoni?“

„Tõsi,“ vastas Suchkins jahedalt. Tema ei armastanud seda, et võõrad ta ära tundsid.

„Minagi sõidan Londoni,“ jätkas noor daam.

„Röömustan.“

„Aga palun, kuulake mind mõned minutid, mr. Suchkins. Ma ei taha teid kaua tülitada. Ja muidugi, ma tülitan teid, seda näen ma teie näolt. Kuidas näete, viibime siin kupees vaid kahekesi ja konduktor sai minu käest kaks sterlingnaela, et ta meid lähema poole tunni jooksul ei eksitaks.“

„Ma ei saa aru,“ vastas Suchkins ja tegi liigutuse tõusmiseks.

„Palun, jääge veel natukeseks istuma. Mina ei tahaks heameelega teha skandaali.“

„Teie, skandaali? Kas ei võiks te selgemat seletust anda. Kes te üldse olete?“

„Kes ma olen, on täiesti üks kõik. Tähtis on, et teie olete mr. Suchkins ja sel hetkel ainus mees, kes mind kahetuhande sterlingnaelaga võib aidata. Palun, jääge rahulikult istuma. Kuidas näete, ei ähvarda ma teid revolvriga, nii vanamoeline ma ei ole. Aga kui te mulle raha anda ei taha, siis teab mõne minuti pärast kogu Ameerika, et mr. Suchkins raudteekupees kaitsetut noort daami tülitas. Teie naerate? Pole midagi muud vaja, kui et ma oma kleidi pisut katki rebin, juuksed segi ajan ja nuttes konduktori käte vahele viskun. Te teate, mis see Ameerikas ja Inglismaal tähendab? Siis olete kadunud mees ja iga

kohus mõistab mulle kakstuhat naela valu-
raha välja. Noh, mr. Suchkins?“

Mr. Suchkins vaikis ja suitsetas ruttu sigaretti. Ta oli nii närviline, et vana sigareti küljest kohe uue põlema süütas.

„Mis ütlete, on ju tõsi, mu daam,“ vastas ta. „Annan teile ka sõna, et ma nüüd iial enam tühjas kupees aset ei võta.“

„See röömustab mind. Nii siis arvate, et te selle õpetuse eest kahetuhande naelaga liig kallist hinda ei maksa.“

„Täiesti vastuoksa. Mina ei maksa teile naelagi. Te olete naeruväärne rahapressija ja ma annan teid politsei kätte.“

Noor daam naeratas põlglikult.

„Teie teate selgesti, et see teid ei aita. Nõnda küsin teilt siis viimast korda. Võin teile anda ainult viis minutit mõtlemiseaega.“

„Kümme,“ palus Suchkins nii viisakalt kui oskas.

„Noh, hea küll, kümme,“ leppis noor daam hämmastudes.

Kümme minutit möödus täielikus vaikus. Suchkins suitsetas sigareti sigareti järel ja oli silmanähtavalt närviline.

„Noh, härra Suchkins? Kas tahate nüüd kakstuhat naela maksta või . . .“

Suchkins naeratas daamile labkesti:

„Ei mõtlegi sellele. Teie ei saa ainust shillingitki.“

Vaevalt oli ta seda ütelnud, kui noor daam püsti kargas, oma juuksed kiskus, kaela kratsis ja siis valjusti appi karjudes korridori jooksis. Mõni minut hiljem oli ta konduktoriga ja mõne juurde rutanud uudishimuliselega jälle tagasi.

„Mu härra,“ ütles konduktor õnnetuskuulutaval toonil, „teie olete praegu seda noort daami kõige alatumal kombel tülitanud.“

„Lollus,“ vastas Suchkins rahulikult.

„Näib, et olete oma asjus õige kindel. Lubage . . .“

Ta astus Suchkinsi poole.

„Jumala eest, ärge astuge minu aliibile.“

„Teie aliibile?“

„Ärge uskuge seda roimarit!“ kisendas noor daam hüsteeriliselt.

„Jah, minu aliibile,“ ütles Suchkins rahulikult. „Kuna seal see noor daam mulle aega andis tema rahapressimise kavatsuse üle järele mõtelda, suitsetasin ma hulga

sigarette ja puistasin tuha põrandale. Sellejuures hoidsin ma oma jalad paigal. Oleksin ma tõusnud ja ainsagi sammu astunud, siis leiduks minu saapataldade all tuhka. Peale selle oleks minu jälgesid põrandal tuhas leida. Palun, vaadake ise järele!“

Ta tõstis saapad. Tuhamärke neil ei olnud.

„Võtke see rahapressija kinni!“ hüüdis Suchkins.

Kõik pöördusid selle poole. Kuid see oli juba hilja. See oli vägukiirelt hädapiduri maha lasknud, jooksis pikkamisi sõitva rongi viimasesse vagunisse ja hüppas rongist välja, kus ta põõsaste varju kadus.

Ennustused.

Prantsuse kirjanik Maurice Dekobra.

Berliinis elab, nagu teada, Pariisi selgeltüägija madame de Thēbes ametiõde, keegi daam, kes tulevikku ennustab sama tagajärjekalt kui seda oskas ennustada prantsuse kadunud Pythia. See daam on madame Sylvia, varjunimi, mille taha ennast peidab daam endisest austria kõrgearistokraatiast: krahvinna Beck. Hulk isikuid Berliini seltskonnast oli mulle nõu annud teda külastada. Sest proua Sylvia annab nõu riigimeestele, kunstnikkudele ja üldse kõigile, kes mures on oma tuleviku pärast. Krahvinna Beck, kes palju on liikunud Viini keisrikojas, võtab oma külastajaid ka sellekohaselt vastu. Ta kannab harilikult valget parukat ja sammetmaski ning seletab seda mardisanditamist sellega, et ta ennast kord peeglis näinud nõnda riietatuna.

Madame Sylvia olla juba ennustanud huvitavaid asju, mis hiljem tõestunud. Aastal 1912 viibis ta Viinis ertshertsoginna Isabella salongis. Ümmarguse teelaua juures istusid vastas ertshertsog Eugen, Bourboni printsess ja mõned teised austria aristokraadid. Ertshertsoginna Isabella palus krahvinna Becki, kes tookord oma kunsti veel avalikult ei harrastanud, midagi tulevikust jutustada.

Kunstunus ütles siis krahvinna Beck: „Palun teie keiserlikku kõrgust oma anti-paatiat ertshertsog Ferdinandi ja tema abikaasa vastu taltsutada. Nende vastu peab hea olema, sest tänasest arvatuna surevad nad kahe aasta kestel.“

Kui temalt küsiti, mil kombel ertshertsoglik paar sureb, vastas ta: „Sama kuuli läbi.“

Küsimusele, milline tagajärg sel kurbmängul oleks, vastas krahvinna: „Näen enese ees väikest Euroopa kaarti, millest

pikkamisi üle libiseb üks tontlik käsi, mis järele jätab hiigelsuure punase pleki.“

Üks ertshertsogitest hüüdis: „Aga see oleks siis ju maailmasõda!“

„Ei. Sõda, mis meil nüüd ees seisab, tuleb peamiselt Euroopas. Maailmasõda on tingitud alles hiljem temast.“

Kurva naeratusega jätkab madame Sylvia: „On elus veel hulk selle ennustuse tunnistajaid.“

„Teie jääte tõenduse juurde, et tõsine maailmasõda meil alles ees seisab?“

„Muidugi. Ta pidi kümme aastat pärast rahutegemist algama ja ongi juba alanud.“

„Kus?“

„Kaugel Idas. Aasta 1932/33 saab jääma ajaloos unustumatuks, sest 1914. aastast saadik ei olda sellist läbi elatud. Tulev aasta vapustab rahvaid nende põhialustes. Mina ei näe siin maailmas vähimatki rahu-märki. Maailmasõda algab Mandshuurias. Ma näen seal okastraataedu, mis teraval kujul ulatavad kuni Mongooliasse ja Nõukogude-Venemaa vastu. Voog, mis rahvad oma alla matab, veereb kaugest idast kuni kõrge mäeahelikuni. Näen idast ilmuvat tüht meest, kel on kivine nägu ja kes käes hoiab mõõka. Tema on see mees, kellega ma kahe aasta eest kõnelesin ja kes katsub sisse tungida Nõukogude-Venemaale.“

„Sõda tohiks siis Poola rajal peatuda?“

„Jah. Ennustan teile nüüd teisi sündmusi, mis puutuvad Saksa- ja Prantsusmaad. Ennustan Saksamaale kaht uut valitust, mis on otse vastupidised. Üks väike riik teeb katset Saksamaa asjadesse segada. Kitsendused muutuvad veel palju teravamaks. Ainult äärmise kokkuhoiu puhul on võimalik kosumine. Siis aga terveneb Saksamaa palju

kiiremini teistest rahvastest. See tervene- mine on lepingu tagajärg, mis Saksamaa teeb Venemaaga ja Ühendriikidega. Muide leiab Saksamaa kõige kindlamad sõbrad neilt mait, mis ta rajalt seisavad kõige kaugemal. Prantsusmaa kaotab palju oma mõjust ühe suure mehe surma läbi. Prantsus- maa jääb ühe ainsa maaga liitu. Suurriigid lahkuvad temast pikkamisi. Liidulepingut katsutakse uuesti sõlmida Prantsuse- ja Ing- lismaa vahel.“

Ma tänasin madame Sylviat ta ennustuse eest ja tema jätkas:

„Kui loete minu mulluseid ennustusi, siis leiате, et järgmised tõsiasiad neid tõesta- vad: Saksamaa ja Itaalia lähenemine, pre- sident Hooveri samm, Jaapani-Hiina kon-

flikt ja maaväring Kesk-Ameerikas. Selle kõik olen ma ennustanud.“

„Missuguse inimesed teid peamiselt kü- lastavad, madame?“

„Riigimehed, armastajad, õnnetud naised — muide ka roimarid. Kui mõni roimar ilmub, tunnen ma ta lähedust iseäralikul viisil, juba kui ta vaevalt on astunud minu majja.“

„Vististi on õpetlased teie ennustuste vastu küll pisut skeptilised.“

Madame Sylvia naeratab. Ta saadab mu oma raskete eesriietega pimestatud töötoa hä- marusse ja näitab mulle üht päevapilti. See on Albert Einsteini pilt, millele on kirju- tatud madame Sylviale äärmiselt meelitatav pühendus.

Lilled.

Austria kirjanik **Michael Zwick.**

Pühapäeva hommikul kell 9 helises Ro- tenburgide uksekell. Tüdruk avas ja nägi enese ees käskjalga, kes talle ulatas suure kimbu kollaseid roose.

„Kaarti ei ole?“ küsis tüdruk.

Tooja raputas pead.

Tüdruk asetas roosid portsellaanvaasi, seisatas hetke aega mõtlikult kesk tuba ja paigutas lilled siis juba valmiskaetud einel- lauale.

Esimeseks ilmus kohvilauale proua Ro- tenburg — härra Rotenburg oli õhtul kaarte mänginud ja magas alles. Nähes lillesid, punastas proua pisut, ütles tasakesi „aah“ ja silitas siis vaasi õrnalt.

Varsti ilmus ka härra Rotenburg punases hommikukuues. Esimene, mis ta nägi, olid lilled. „Hm,“ pomises ta paljuütlevalt. Aga pomistatud ürinas „hm“ peitus ta prouale küllalt.

„Mis su „hm“ õieti tähendab?“ küsis ta ja ta silmadest välkus vasturääkimisevaim.

„See tähendab, et see seal mulle ei meeldi!“ vastas Rotenburg ja osutas sõr- mega roosidele. „See tähendab, et ma sinu Maksiga mõned tõsised sõnad pean rää- kima!“

Maksi nime kuuldes muutus proua Ro- tenburgi vasturääkimisevaim hirmuks. Ta tõesti ei aimanud, kuidas mees sellele nimele sattus. Mees aga märkas kohe naise mee- olus muutust ja muutus jultunumaks.

„Nõuan, et sa need lilled temale viibi- mata tagasi saadad!“

„Noh — see on ju ometi — on ju ometi,“ — vastas proua aralt ja ta häääl värises juba tagasihoitud pisaratest.

„Jah, seda ma nõuan! Mul on seda õigus nõuda, sest mina olen ju sinu mees!“ hüüdis Rotenburg ärevalt ja löi jalga maha.

Atmosfäär oli täis elektrit. Ja proua nut- tis nüüd juba avalikult. Ent Rotenburg ei lasknud end heidutada, vaid jäi oma arva- mise juurde. Ta helistas tüdruku tuppa ja saatis lilled Maks Burgile, kelle aadressi ta teadis. — —

Maks Burg magas alles raskesti, kui lil- led tema voodi ette toodi. Hämmastunult kobasid ta silmad lille, kuna ta ise uniselt mõtiskles: „Lilled? Ja kaardita? Huvitav — väga huvitav!“

Ta pani käed pea alla ja hakkas mõtetes lehitsema oma tuttavate albumit. Ei märga- nud isegi, kuidas ta jälle unis, jõudmata mõnele nimele. Helde aeg, inimene armas- tab ju õieti iga naist, kellele ta mõtleb.

Tõustes meenus talle, et ta täna ju oli kutsutud kella kaheks advokaat Veldeni juurde lõunale. Ta pesi ruttu ja alles lävel tuli talle meelde, et ta majaprouale veel polnud muretsenud lillesid. Ruttu läks ta tagasi tuppa, mässis saadud roosid siidi- paberisse ja juba pool tundi hiljem oli lille- kimp proua Veldeni käes.

Pärast kohvijoomist, nii kella nelja paiku, märkas Burg oma peene instinktiga abielupaari juures teatud närvilikkust. Ta jättis jumalaga ja lahkus, sest ta polnud eksinud.

Advokaat Veldeni tädil oli täna sünnipäev — rikkal Paula-tädil, kes oma testamendis vististi temale mõtles. Hirmuga mõtles ta igavatele tundidele, mis teda seal ootasid. Aga sinna minema pidi ta ometi!

Ta vaatas lilledele, mis Maks kaasa toonud, mässis nad naeratades paberisse ja viis nad Paula-tädile.

Paula-tädi oli ilusatest lilledest vaimustatud, suudles teda ühe korra asemel kaks korda põsele ja mõtles selle juures: õieti olen ma oma testamendis temale liig vähe mõtelnud. — — —

Jahe õhk valitses Rotenburgide juures veel videvikutunnilgi. Proua istus oma toas ja puuderdas juba kümnendat korda oma nina, mis nutust ja nuuksumisest oli punane ning paistetanud. Härra jalutas oma toas edasi ja tagasi ning suitsetus kui korsten. Pilved abielutaevas tihenesid veel enam, nii et nad mõlemad olid lämbumas. Ühtlasi tiksus kõrvaltoas kell ja erutas nende närve veel enam.

Äkki helises sellesse palavasse õhkkonda uksekell. Ja tüdruk imestas, kui ukse taga nägi hommikust lilletoojat.

„Palun vabandust,“ ütles lilletooja alandlikult, „ma tõin ju lilled hommikul siia. Aga ma eksisin, sest lilled olid määratud

Raimund Kull,
helilooja ja Estonia teatri muusikajuht, pühitseb
3. oktoobril oma 50-aastast sünnipäeva.

Rotenburgile kolmandal korral! Kas oleksite nii lahke ja annaksite mulle nüüd roosid tagasi? . . .“

Kinnas.

Saksa kirjanik **Fr. Karinthy.**

„Tehke seda ometi,“ ütles hurmav ameeriklane, „ei te seda kahetse.“

„Ei kahetse,“ ütlesin mina, „seda ei kuule ma meelsasti. Saman Schilleri rüütli: te tänu, mu daam, ma ei taha!“

„Kes oli Schiller?“ küsis kena ameeriklanna. „Ja millisest tänust ta räägib?“

Schiller, ütlen mina, oli kuulus luuletaja, ja ma katsun hurmavat ameeriklannat Schilleri ballaadi „Kindaga“ tutvustada. Puuriks muudetud areenale lastakse nälgunud lövi ja kaks sama nälginut tügri. Samal hetkel kukub ülevalt balkonilt alla üks kinnas ja nimelt otsekohe kolme murdja vahele. Ja keegi uhke daam ütleb edevalt: „Rüütel Alvarez — või mis ta nimi oli — kui sa mind tõesti nii väga armastad, siis too mu

kinnas alt ütles.“ Misperale muidugi, oh hirmsat, rüütel hetke aega viivitas, siis aga sõnalausumata tõusis ja alla murdjate vahele läheb, kes sellest julgusest on nii hämmastunud, et neil lõuad laiali jäävad, misperale rüütel kinda rahulikult üles võtab ja ta omanikule tagasi toob. See ootab teda avakätel ja võluvalt naeratades; rüütel aga viskab kinda talle jalgade ette ja ütleb: „Te tänu, mu daam ma ei taha!“ Siis lahkeb ta sellest naisest igavesti.

Armuline ameeriklanna kehitab õlgu: „Rüütli oli õigus! Murdjad oleks ju võinud kinda puruks kiskuda! Kuidas võibki soojust tunda naise vastu, kes mehe pärast paari uusi kindaid kaalule paneb!“

Andrea õetütar.

Saksa kirjaniku *Aleksandra von Bosse* romaan

8

„Jah, kaalusin . . . et need on suurepärased harjutused ja — ma võiksin neid oma õpilasele anda. Isal ei ole kindlasti selle vastu midagi, kui võtan kausta kaasa? Ta kuulub ju õigupoolest mulle.“

„Teie õpilane?“ küsis Liisa ja vaatas üles. „Mis ajast saadik on teil õpilane? Teie ei ole ju siiani iialgi tunde andnud?“

„Sellest põhimõttest tahan edaspidigi kinni hoida, kuid täna avastasid midagi imeilusat ja ma tahaksin esimeses reas teiega selle üle kõneleda. Olen õnnelik, sest kunstnikule tähendab see palju, kui ta avastab noore geeniusi.“

„Tõepoolest geeniusi?“

„Jah! Laps ei ole veel midagi õppinud. Ta on mingisuguse dilettandi juures tunde võtnud ja oskab ometi mängida . . . olin vaimustuses.“

„Isa saab kindlasti ta vastu huvi tundma,“ arvas Liisa.

„Oh, ta saab vaimustuses olema. Kui lubate, toon noore tütarlapse kord siia ühes.“

„Ta on siis tütarlaps? Kui vana on too — laps?“

„Noh, umbes seitseteistkümmend aastat, kuid selle eest väga lapselik ja — arg.“

„Kuidas teie ta siis avastasite? Tänaval?“

„Oh ei. Tütarlaps on heast perekonnast ja hästi kasvatatud. Kuulsin ta mängu juhulikult.“

„Nii. On ta ilus?“

„Vaimustav! See tähendab, seda pole ma õigupoolest veel vaadanudki.“

„Noh — noh . . .“

„Ei, tõesti mitte! Olin mängust niivõrd vaimustatud, et ma . . .“

Ta katkestas kõne, sest eesriie, mis varjas ust aiasaali, lükati ettevaatlikult kõrvale ja vaiba ja ukseposti vahele ilmus proua Forli uudishimulik nägu. Ta tõmbas kulmud kõrgele ja ütles oma heledal häälel: „Ah, teie olete siin! Teid otsitakse. Ma ei seganud ometi? Mille üle siin siis nõu peetakse?“

„Otsisime noote,“ ütles Farnesi.

„Ja oleme nad leidnud,“ lisas Liisa, võttis mõlemad Beethoveni sonaadid, n. n. Apassionata kätte, mida nad olid otsinud.

„Ah, Beethoven, suurepärane!“ hüüdis proua Forli.

Kui nad aiasaali tagasi tulid, seisis Helmer klaveri läheduses, hoides klaas jäälimonadi käes. Ta vaatas üles, tema ja Liisa silmad kohtasid. Kuid siis pööras ta pea ära ja eemaldus aeglaselt. Ta võttis istet avatud verandaukse läheduses, teistest eemal, nagu tahtes üksi olla. Liisa vaatas talle veidi rahutult järele. Oli Helmer talle midagi pahaks pannud?

Talle meelestus, et ta sel õhtul vaevalt sõna temaga oli vahetanud, kuna Silvio Farnesi ta kõrvalt ei olnud lahkunud. Kuid pauside ajal ei olnud Helmer katsetki teinud talle läheneda.

Liisa pidi end mängu ajal kokku võtma. Kestis tükk aega, ennekuigi teda rõhus suure meistri helitöö ja talle enam ei andnud aega muule mõelda.

Saalis oli vaikseks jäänud ja ka mittemusikaalsed kuulajad liigutatult, kuigi mitte mõistvalt. Fricka oli onupoeg Kalmeriga härrade toast ilmunud, seisis selle kõrval ukse juures ja hoidis oma kätt Kalmeri käsivarrel, toetades end veidi sellele. Nad seisis seal nagu pruutpaar, kuigi nad seda ei teadnud.

Helmer vaatas nende poole. Kas on asi nii kaugel, mõtles ta. Ta pilgud libisesid klaveri poole. Ta nägi Liisast ainult selga, õlgu, valgelt kukalt tumedate juuste all. Ta nägi, kuidas ta sale keha järgnes meeldivalt ta käte liigutustele ja ta imestas kuidas need õrnad, saledad käed oskasid klaverist nii vägevaid helipilte esile manada. Farnesi seisis Liisa taga, teda nägi Helmer küljelt. Ta näitas noore jumalana, kui mängis ja ta peenelt ja teravalt joonestatud nägu hingestus mängu ajal. Helmerile meelistus, mis Koller oli öelnud: „Nad teevad koos muusikat ja muusika on hea kitt.“

Liisa tundis Silvio Farnesit lapsepõlvest saadik, oli tas varemini peaaegu venda näinud. Ta oli oma muusikariista meister, geenius, kuulus mees. Kas tuli imestada, kui Liisa teda armastas? Helmer ütles enesele kibedusega, et ta ei olnud midagi peale selle, mida inglased nimetavad gentlemaniks. Ta oleks tubli kujur olla võinud, kuid kuus kaotatud aastat olid ta käed tõmbiks teinud. Ta oli ikka veel õppija. Mis võis ta Liisale pakkuda? Mitte midagi!

Ta pani pahema käe silmadele, ei tahtnud enam Farnesit Liisa kõrval näha Nii

kuulas ta vägevaid helilaineid, langetades pea, ja kui lõpuks vallapääsnud kirgede kohin, mis ähvardas hävitusega, aeglaselt muutus õrnaks lainetuseks nagu rahuneb meri peale metsikut tormi, tõusis Helmer vaikselt ja läks verandale.

Kuu oli vahepeal ikka kõrgemale kerkinud, laotades valget, hõbedast valgust üle maastiku, ja all voolas vaikselt jõgi, mille vesi siin ja seal kuuvalguses sädeles. Nüüd kõbas keegi üle veranda ja külm koon puudutas üksiklase kätt.

„Dolf?“ ütles Helmer ja silistas päitavalt koera pead, kes teda austas oma poolehoiuga, kuna ta imelikul kombel ei sallinud Farnesit, keda ometi tundis hoopis kauemini.

Saalis oli muusika vaikunud ja külalised olid plaksutanud. Nüüd tungis elav häälekömin verandale. Jutt läks elavamaks, kuna nii kaua tummalt oli istunud. Helmeril ei olnud himu sisse minna. Ta oli nukras meeleolus, ei hoolinud jutuajamisest ja otsustas oodata, kuni külaliste rühmad on moodustunud, siis tahtis ta tähelepanu äratamata härrade tuppa minna ja lahkuda. Sel silmapilgul kuulis ta enese taga kergeid samme ja teadis kohe, et see oli Liisa, kes teda otsis.

Ta ei pööranud ringi, jäi liikumatuks. Seistes ühe samba varjus, mis kandsid verandakatust, arvas ta, et Liisa teda ei näe, kuid seal ültes Liisa juba vaikse etteheitega: „Mis teete siin nii täitsa ükski, Manfred?“

Helmer pööras ringi. „Tulin alles praegu siia.“

„Ja külmetate end. Tiiberilt tuleb niiske õhk. See ei ole teile hea.“

Helmer vaikis; Liisa ei võinud näha ta nägu, kuna see oli varjus.

Siis küsis Liisa viivitades: „Kas oli täna liialt muusikat? Kas olete mulle midagi pahaks pannud?“

„Kuidas võiksin teile pahaks panna, mis teile valmistab nii palju rõõmu,“ vastas Helmer. Ta tahtis seda ükskõikselt öelda, kuid see kõlas kibedalt; siis märkas ta seda isegi ja lisas kiirelt: „Teie mängisite toredasti. Teie mängite Farnesiga koos imehästi.“

„Jah, oleme juba varemini palju koos mänginud, juba siis, kui mu käed vaevalt oktaave suutsid haarata. Olin alati uhke, et tohtisin teda saata.“

„See on arusaadav.“

„Ta on suur kunstnik, on tore nauding temaga mängida, seda teie ju mõistate.“

Liisa ütles seda vabandavalt, katsudes nagu seletada, miks ta tänase õhtu nii täie-

likult oli Farnesile pühendanud, kuid Helmer kuulis ainult, et ta imetleb Farnesit.

„Jah, mõistan,“ ütles ta. „Ma ei ole ju midagi. Ei kunstnik ega kuulus mees ja kui hakkab põllumeheks, on kõige viimane sulane põllumajandusliste teadmistega minust ees. Oskan ju vaevalt nisu odrist eraldada. Õigupoolest olen täitsa üleliigne; oleksin pidanud neegrite juure Aafrika jääma.“

„Aga Manfred . . .“ Liisa pani käe ta käsivarrele. Miks teie nii viisi räägite? Miks olete täna nii kibe ja halvast meeleolus?“

Helmer vaatas ta kätt, mille oleks heameelega võtnud ja suudelnud, kuid mingisugune jonn takistas teda oma tundeid avaldada.

„Ma ei ole enam suurte pidudega harjunud,“ pomises ta, „kõik need inimesed . . . ma ei mõista, kuidas teie vanemad kõiki neid itaallasi välja kannatavad, kuigi . . . kuid vabandage, mul ei ole õigust arvutada. Olen igav ja egoistiline, Liisa, ma ei suuda välja kannatada, kui teised on teie läheduses.“

Liisa punastas veidi. „See oli paratamatu, kuid ma oleksin pidanud sellele mõtlema, et mõnele külalisele ehk oli liig palju muusikat, kuigi teie — teie olete ju muusikaalne.“

Helmer naeratas vabandavalt.

„See ei teinud viga, aga — mis on mul teist, kui istute kogu õhtu klaveri taga ja Farnesi — ikka seisab teil kõrval . . . Teie olete temaga nagu üks süda ja üks hing. See tegigi mind tusaseks.“

Ta ütles seda vihasel toonil, mida sugugi öelda ei olnud tahtnud. Liisa punastas jälle, vaatas kohmetult põrandale, mõlemad vaikisid mõned sekundid. Siis ütles Liisa tasa: „Nii see ei ole. Olen ainult muusikariit nagu klaver ja viiul, mitte rohkem ja mitte vähem.“

„On see tõesti nii?“

„Jah.“

„Liisa, nüüd peate mind rumalaks, eks...“

„Sugugi mitte. Mõistan hästi, et teie . . . arvan . . . jah, teie tunnete end nende inimeste seas üksikuna, arvan ma, ja siis... vaadake, sellepärast tulin teile järele.“

„Liisa . . .“ nüüd haaras Helmer Liisa käe, pidas selle kinni. „Kui mõistate, kui üksik ma olen ja milline õnn on teie lähedus, siis . . . Mul ei ole kedagi maailmas, kes kuuluks minu juure; Kui teie — kui teie, Liisa, mulle otsa vaatate nagu praegu, siis kerkib mus lootus, et kord tuleb päev,

mil ma enam ei ole üksik. Liisa, kas anate mulle selle lootuse?"

Liisa oli katsunud oma kätt aeglaselt tagasi tõmmata, mitte sellepärast, et Helmeri sõnad teda uinutasid või talle vastu-meelsed olid, vaid sellepärast, et ta kõrv kuulis lähenevaid samme. Lõpuks kiskus ta oma käe peaaegu ägedalt lahti ja ütles valjult: „Imeilus õõ, kas teie ei leia seda ka, Manfred? Kuid Tiiberilt tuleb külm õhk, lähme sisse.“

Helmer oli sellest jahedusest üllatatud. Ta ei olnud tähelepannud, mis Liisa oli näinud: et Koller silmapilguks oli verandauksele ilmunud, kuid kohe jälle kadunud.

„Jah, lähme sisse,“ ütles ta rõhutult.

Tund hiljem lahkus Helmer ühes Kolleriga Wendelini majast. Manfred Helmer läks vaikides Kolleri kõrval, kes kõneles muusikast, millest näis palju mõistvat. Ta ütles, et olevat nauding pealt kuulata, kui krahvinnal Liisa Farnesil klaveril saadab, harmoonia nende kahe inimese vahel olevat imestamisväärne. Kui ei oleks sõda tulnud, kõneles ta edasi, oleks mõlemad vist ammu abiellunud, Liisa Wendelin saadaks kunstnikku ta kontsertreisidel ja jagaks ta edu. Nüüd seisvat Wendelin abiellu vastu, kuna Farnesi on itaallane. Nagu poliitikal oleks tegemist armastusega. Varemini oleks Wendelin heameelega näinud, kui ta Liisast ja ta armsast kasupojast oleks paar saanud.

„Noh,“ lõpetas Koller, „aja jooksul taipab seda Wendelin isegi, kuidas lood seisavad, kui neid kahte koos tähele paneb.“

Ta ei näinud oma saatja vaikimist tähele panevat, vaid jutustas mõnuga edasi, et kõik enne sõda olid Liisa Wendelini ja Silvio Farnesi kihlust oodanud. Kuid lühike pilk, mille ta heitis Helmerile, kuna kirjeldas, kuivõrd mõlemad tookord olnud üks-teisesse kiindunud, oleks kolmandale pealtvaatajale ära andnud, et Koller ei kõnele- nud kavatsuseta; ta armastas Liisa Wendelini kogu kirega, kuivõrd seda ta kaunis külmasüdamline loomus suutis ja ei soovinud teda ei Farnesile ega Helmerile; kuigi tal enese suhtes kuigi suuri lootusi ei olnud. Ta teadis, et Liisa teda ei sallinud ja et ta oli Liisale, ta ei teadnud mis põhjusel, isegi vastumeelne.

Ta oli aga tähele pannud, et ka Silvio Farnesi, hoolimata kõigest muusika võlust, midagi loota ei tohtinud sellest ajast saadik, kui Manfred Helmer jälle oli Liisa ellu astunud, keda yimane juba tütarlapsena oli armastanud. Ainult tema, Koller, terav tä-

helepanija, teadis seda või arvas seda tead- vat. Ja ta püüd oli armastajaid lahutada. Oli tarvis selleks ainult aega võita. Mõle- mad olid uhked, tagasihoidlikud loomused ja kui Helmer otsustavat sõna varsti ei saanud öelda, jäigi see ehk ütlemata. Siis läks Helmer Saksamaale sugulaste juure, Liisa jäi vanemate juure Rooma ja mis neid nüüd ühendas, suri neis aeglaselt, kui õige silmapilk oli möödunud.

Koller oli sarnast küllalt tihti üle elanud.

Emanuele Aresa istus oma kõige noorema lapse, väikese Riccarda, voodikese ees, mil- les see lebas palavikust ohetavate palgetega. Laps oli hädaohtlikult neerupõletikku hai- gestunud. Ta suured, tumedad silmad olid kinni, isa lootis, et ta on magama jäänud, ja täis muret puhkas ta pilk kõhnal näoke- sel sissevajunud oimude ja teravaksjäänud lõuaga.

Väikest tuli ettevaatlikult toita, ta ei tohtinud liha saada; kõik toidud anti talle soolata. Nüüd ei tahtnud ta enam midagi süüa ja enne nii ümarik kehake oli luu- kereks muutunud.

Aresa ohkas sügavasti. Ei, teda ei või- dud enam õnnelikuks Aresaks nimetada. Õnnetus oli ta majja tulnud ta abikaasa surmaga. Kui ta aga enese vastu tahtis aus olla, siis pidi ta möönma, et õnn alles siis oli lahkunud, kui ta Carlotta ära lük- kas. Sestsaadik läks kõik halvasti. Et omada kedagi, kes juhiks majapidamist ja vaataks laste järele, oli ta oma leseks läänud õe kahe väikese tütrekesega, kes olid Aliine ja Riccarda vanaduses, majja võtnud. Ta oli seda ilusasti mõelnud; Clementina väi- kesed tüdrukud võisid tema omadega män- gida ja koos õpetust saada.

Ta õde Clementina oli väikese ametni- kuga abiellunud ja oli jäänud linna, kus ta mees töötas, ka peale selle surma. Aresa oli talle mitmeti raha saatnud. Võttes ta nüüd majja, tegi ta heateo. Kuid Clementina oli väikese linna oludega harjunud ja tast oli näha, et ta oli madalatest rahvakihtidest pärit. Kui ta välja läks, peatas ta väikeste poodide ees ja tänavanurkadel ja klatshis teiste kõnehimuliste naistega. Teispoolt aga kandis ta nina püsti, kuna tohtis oma venna suursuguses majas valitseda. Valit- semine aga oli tema arvates pahandamine ja kisendamine ja juba mõne nädalaga oli asi nii kaugel, et vanad teenijad majast lahkusid, sest et nad signora Clementinaga läbi ei saanud.

Sõök ei tulnud iialgi õigel ajal lauale, oli halvasti valmistatud ja inetult serveeri-

tud. Kuid Clementina tõreles majapoega-
dega, kui need ilmusid hilja lõunasöögile,
sõimas neid, kaebas nende üle isale ja tegi
majas viibimise neile vastumeelseks, nii et
mõlemad end vähe näitasid. Tonio hakkas
pummeldama, jäi terved ööd ära ja kui,
tädi kaebtuse peale, isa ta vastutusele võt-
tis, tundis ta end hüljatuna.

Elu majas olevat väljakannatu seitsaadik,
kui Carlotta ära läinud ja tädi Clementina
valitsevat, isa pidavat Carlotta tagasi tooma.
Siis oli ta nõudnud, et isa talle annaks
Carlotta aadressi, ta tahtvat Rooma sõita
ja õe üles otsida. Isa ja poeg olid ägedasti
kokku põrganud, kuni Aresa seletas, et ta
Carlottat enam oma majas näha ei tahtvat,
kuna see ta laps ei olevat. Nüüd oli Tonio
öelnud: „Kui ta ei ole sinu laps, on ta
siiski minu öde.“ Ja kui isa siiski keeldus
ütlemast, kus Carlotta viibib, oli Tonio
suures ägeduses seletanud: „Lähnen teda
otsima ja ei puhka enne kui ta leian.“

Järgmisel päeval ei tulnud Tonio lõuna-
söögile, ei näidanud end büroos, ei tulnud
ka öhtul koju ja seitsaadik oli ta kadunud
ja ei saanud enesest teateid.

Ka Livio, kes siiaaani oli tubli olnud,
tegi isale muret; ta hoidus kodust, pum-
meldas ja andis häbematuid vastuseid, kui
talt aru päriti. Lisaks märkas Aresa, et ka
tema väikesed tüdrukukesed, ta lemmikud,
olid õnnetud. Clementina tütrekesed olid
halvasti kasvatatud, kisasid ja tülitse-
sid; ühtepuhku oli lastetoas kisa ja kära. Neil
olid ka halvad kombed, nad olid räpased,
valetasid, kuna olid väikeses linnas, kus olid
sündinud, teiste lastega tänaval ringi jook-
s-
nud. Kui väikesed tüdrukud tülitse-
sid, siis segas proua Clementina kriiskavalt
vahele ja süüdistas enamasti Aliinet ja Riccardat,
lõi neid ja Aresa nägi nutetud nägusid.

Siis haigestus Riccarda. Clementina oli
nüüd küll lapse vastu hea, kuid ta ei olnud
hoolas haigeravitseja, kuna oli pealegi kä-
rarikas ja kärsitu. Kui Riccarda süüta ei
tahtnud, mis talle toodi, siis pahandas ta
ja laps muutus jonnakaks, hakkas karjuma,
ärritus ja palavik tõusis. Ravitseja, kelle
muretsetes Aresa, saadeti mõne päeva pärast
Clementina poolt minema, kes sellest oli
haavunud.

Hirmunult puhkas Aresa pilk ta lemmiku
näokesel. „Ta sureb,“ ütles ta endamisi,
kuna ta süda kokku kiskus ja pisarad ta
silmi täitsid. „Ta sureb ja mina olen selles
süüdi.“ Ta oli peaaegu kindel, et Riccarda
ei oleks haigestunud, kui ta Carlottat ära
ei oleks saanud. Ja väike Aliine oli talle

elamisel päeval nuuksudes öelnud: „Car-
lotta peab tulema, siis saab Ricca jälle ter-
veks.“ Ühtepuhku nõudis haige laps öde:
„Lotta peab tulema! Ma tahan Lottat näha!“
Kuigi tädi seda talle valjusti keelas.

Nüüd avanes uks ja Clementina tuli
kuuma piimasupiga tuppa. Ta sulges enese
järele ukse jalaga, kostis väike pauk ja
Riccarda ehmus unest, vaadeldes hirmunult
ringi. Kui ta silmas tädi ja taldrekut ta
käes, hütis ta silmapilkselt ja ta suuke
tõmbus vastumeelselt viltu: „Ei taha süüta!
Ei, ei, ma ei taha, ma ei taha!“

„Sa pead,“ ütles tädi, „vaata, see on hea
supp ja kui sa ei söö, sured sa. Oled veel
ainult luu ja nahk.“

„Ei taha — ei taha!“ oli vastus. Laps
tõmbas vaiba üle suu. „Mine minema!
Mine!“ kostis vaiba alt tumedalt ja viha-
selt, tigidalt vaatasid palavikus silmad tädi.

Clementina aetas taldreku lauale, mis
seisis voodi kõrval, pani käed puusa ja hak-
kas noomima: „Noh, vaata ometi! Tänu
asemel kuulen ainult vallatusi ja siis ei pea
veel lusti kaotama ise pliidi ees seista, et
sarnasele tänamatule olevusele suppi keeta
nagu määras arst. Näen hommikust öhtuni
vaeva, kuid keegi ei ole tänulik ja kuigi
ma kolm korda öösel üles tõusen . . .“

Aresa tõstis käe. „Palun, Clementina, ära
kõnele nii valjult, laps on ometi haige.“

„Haige — haige, teised lapsed on ka
haiged, kuid seda ei puhuta nii üles.“

„Noh, jäta, ma kõnelen temaga, et ta
sööb oma supi. Mine ainult.“

Tülitsedes edasi, lahkus suur, kondine
naine kangest siidist tehtud kleidis, mis oli
aga plekiline ja istus halvasti.

Vaevalt oli ta väljas, kui Riccarda vaiba
alt nähtavale tuli, öeldes nutuselt: „Lotta
peab tulema! Tahan Lottat näha!“

„Tule, Ricca, mu lemmik,“ palus Aresa,
paunes käsivarre kõhna kuuma kehakese
ümber, „tule, söö isa meeleheaks mõned
lusikad head suppi, eks?“

Kuid Riccarda raputas lokke.

„Paha supp, ei, Lotta peab tulema . . .
Lottat tahan ma.“

Ja siis vaatasid liialt suureks muutunud
silmad paluvalt isale näkku: „Millal tuleb
Lotta, isa? Lotta peab — peab — peab
tulema!“

Ikka sama palve! Ikka samad sõnad ja
kuum igatsus õe järele. Mis tuli teha? Arst
ütles, et väikese jõudu hoidma peab, kui
tahetakse, et ta terve loomus haiguse võid-
dab. Last tuli heas tujus hoida, talt tuli
kõik eemaldada, mis teda äritas. Ja vaene

hingeke ärritus ühtelugu igatsusest Carlotta järele.

„Sa pead jälle terve olema, kui tuleb Lotta,“ kõneles Aresa sõbralikult. „Sellepärast söö, lemmik. Ainult mõned lusikad — eks?“

„Millal tuleb Lotta?“

„Varsti, kui sööd, mu väike.“

„Homme?“

„Homme ehk veel mitte, aga . . .“

Riccarda libises isa käsivartest ja vihaspisarad täitsid ta silmi, kui ta ägeda nuuksumisega hüüdis: „Ei taha! Ma ei taha midagi! Lotta peab homme tulema — homme! Lotta annab mulle suppi.“

„Kui nüüd mõned lusikatäied sööd, kirjutan Lottale, et ta kohe peab tulema,“ sosistas meeleheitlikult hirmunud isa ja Riccarda ajas end püsti, vaatas talle pärani-aetud silmil põnevalt otsa: „Tõepoolest? Kas tõepoolest, isa?“

„Jah, mu lemmik, jah.“

„Kas ta siis tuleb?“

„Jah, ta tuleb siis.“

„Ja tädi Clementina läheb jälle minema?“

„Jah — siis küll.“

Kergenduse sügav ohe tõstis kitsast lapse-rinda; siis ajas Riccarda huuled ette, lasi enesele isa poolt lusikatäie piimasuppi suhu panna, mis maitse magedalt, kuna oli soolamata ja Clementina tarvilikuks ei olnud pidanud teda vähe magusaks teha.

„Too laps teda ometi ei söö ja hiljem saab ta kass,“ oli köögitüdruk öelnud.

„Ei maitse,“ ütles Riccarda ja pööras pea ära, kui isa kolmanda lusikatäie ta suu äärde tõstis.

„Veel üks, Riccarda.“

„Kas Lotta tuleb tõesti?“

„Jah, päris kindlasti.“

Riccarda neelatas vapralt kliistrise supi, langes paljule tagasi ja jälle tõstis ohe ta rinda, ta silmad vaatasid peaaegu valjult isa murelikku nägu. „Ricca ei taha enam midagi, kuni tuleb Lotta.“ Siis naeratas ta ja vaatas igatsevalt uksle: „Kui ta tuleb — siis söön kõik, isa, suppi ja polentat ja makarone ja — ja — ja kõik, ja — ja siis saan terveks.“

„Ta peab tulema, ta tuleb!“ ütles Aresa väga kindlalt ja kummardas lapse juure. „Luban seda sulle, Ricca, mu lemmik. Kuid ta on veel kaugel, kas tead, ja sellepärast pead enne sööma, et sa mitte liig nõrgaks ei jää. Mõttele ometi, kui kurb on Lotta, kui leiab su haigena ja nõrgana.“

„Peab homme tulema!“ sosistas Riccarda

ja pööras pea väsiult seinapoole, sulges silmad.

Aresa vajus kokku, silus käega aeglaselt üle halliksläinud juuste, ohkas raskelt ja vaatas kurvalt kollakat suppi, milles jahu ujus klimbikestena ringi. Väljast kostis lastekisa, ta kuulis Aliinet nutvat ja Clementina kriiskavat häält. Siis löödi uks nii ägedasti kinni, et haige laps ehmunult tukatas.

Midagi pidi sündima. Nii ei võinud asi edasi minna. Clementina pidi jälle ta majast lahkuma, see oli kindel. Talle olid stseenid õudsed, mis sellelt tekivad, kuid ta otsus oli tehtud. Ta tahtis öele heameelega kahjutasu maksta. Siis aga pidi Carlotta jälle koju tulema.

Kuuma õrnuse tunne ärkas tas, mõeldes lapsele, kellel küll ei olnud tema veri, kuid kes ometi oli armastatud naise laps, kellega ta õnn oli hauda varisenud. Ja too väike osa, mis talle oli jäänud, oli Carlottaga läinud, kui ta selle lapse julmi valjusega ära oli tõuganud ja võõrsile saatnud.

„See on karistus! Karistus!“ pomises ta ja jälle täitusid ta silmad pisaratega. Ta oli nüüd veendunud, et Riccarda kustub nagu küünal, kui ei tule Carlotta.

Iga päevaga muutus väike nõrgemaks ja kuigi palavik juba kord oli lahkunud, tuli ta nüüd tagasi, kuna Clementina haige-toas oli külalisi vastu võtnud, lobisevaid naisi ja käratsevaid lapsi.

Tasa avanes uks ja Aliine tuli sisse. Ta näoke oli pisarast paistetunud ja ta pahem pale õhetas lõõgist.

„Kas tohin siia jääda, isa? Tädi Clementina . . .“ tas tõusis nuuksumine.

Aresa viipas ta lähemale, suudles teda: „Jah, jää Riccarda juure, ütle, kui tädi Clementina sind ära saata tahab, et käskisin sind siia jääda, kuni tulen tagasi, kas mõistad?“

Aliine noogutas. Kuid Aresa ei läinud veel, vaid jäi istuma.

Ta tundis end väsinuna ja vanana; kuna kümneaastane Aliine end ta vastu toetas, kõneles ta sellega uagu täiskasvanuga peaaegu: „Tegin suure ülekohtu, tahan seda jälle heaks teha. Ja lubasin ka Riccardale: Carlotta peab tagasi tulema.“

Aliine nutetud silmad löid särama.

„Ah, siis saab Riccarda jälle terveks. Siis saab kõik jälle heaks.“

„Jah,“ noogutas isa; „see oli suur ülekohtus. Mitte ainult Carlotta vastu, kes on süütu, vaid ka ema vastu. Ja sellest tuli kõik õnnetus. Kaotasin Tonio. Keegi ei

tea, kus ta on, ja Livio läheb hukka. Mu väike Ricca sureb ja sina . . .“

„Tahan ka surra, kui Ricca sureb,“ so-
sistas Aliine.

„Ei, ei, ta ei tohi surra, ta ei tohi surra!
Ja ka Tonio tuleb tagasi, kui Carlotta jälle
on kodus, Livio on jälle mu hea, tubli poiss.
Carlotta oli meie päikesekiir. Mu maja oli
hele ja kõik oli sõbralik, kui Carlotta veel
meie juures oli. Nüüd on Jumal mind kar-
istanud.“

Ta kõneles üsna tasa, ainult pomisedes
ja kuigi Aliine ei mõistnud, miks isa seda
nimetas ülekohtuks, et lasi Carlottat Roo-
mas muusikat õppida, tundis ta ometi, et
selles oli midagi ülekohtust olnud, eriti
sellepärast, et Carlotta iialgi ei olnud kir-
jutanud. Ja ta noogutas tõsiselt: „Jah, ta
peab tagasi tulema!“

Aresa tõusis raskelt, silitas Aliine muste
lokke, tõstis ta näokese üles ja suudles
seda. „Jääsiia. Kui Ricca ärkab, ütle talle,
et Lotta tuleb varsti. Lähen talle kirjutama.
Ei, ma telegrafeerin talle. Ja kuule, Aliine,
lukusta mu taga uks, ütle, et ma nii käs-
kisin. Ricca ei tohi äritatud saada.“

Aliine noogutas õhinaga, õnnelik hoidja
ameti üle, mille usaldas talle isa.

Aresa läks oma tuppa, istus raskelt kir-
jutuslaua taha. Talle tundus raske maestrot
paluda, et ta saadaks ta tütre tagasi. Far-
nesi rõõmustaks ju küll, et saab tütarlap-
sest lahti, kuid siiski . . . Aresa pidas
alandavaks, et pidi seda, mis teinud, üm-
ber muutma, kuid mis muud jäi talle üle?
Kas tohtis ta Riccat surra lasta? Ja mis
talle oli ülekohtuna selgunud, see tuli jälle
heaks teha. Alguselt peale oli kõik olnud
ülekohus. Ülekohus oli seegi, kui ta Ele-
onara kirjutuslaua laegastes otsis ta süü
tõendusi, süü, mis oli nii ammune. Sellest
siis võrsus ülekohus Carlotta, tolle süütu,
vastu nagu halb ikka sünnitab halba.

Aresa võttis tüki paberit ja seadis omas
selges, kaupmehelikus käekirjas pika, üks-
ikasjaliku telegrammi kokku, mis näis pea-
aegu lühida kirjajana. Ta ei hoolinud kulu-
dest, peaasi oli, et Carlotta sõidaks võima-
likult pea Roomast välja. Ta ei soovinud
telegrammi kellelegi usaldada, ta pidi ta
ise postile viima. Ta lasi selle märkusega
„tungiv“ ära saata ja maksis vastuse kul-
d, mis nõudis hulk raha. Kuid ükskõik.
Homme ehk jõudis Carlotta juba Neapoli.
Kui ta koju läks, ei olnud ta enam nii kin-
del, et maestro Farnesi täidab ta soovi.
Ehk oli ta tütarlapse paigutanud heade
tuttavate juure, kes hoidsid ta saladust,

kindlasti oli ta last juba armastama haka-
nud ja rõõmustab, kui saab talle, Aresale,
kätte maksta. Noh, siis tahtis ta ise Rooma
sõita, end veel sügavamani alandada ja
maestrot pisarsilnil paluda, et annaks Car-
lotta vähemalt mõneks nädalaks tagasi,
jah, ta tahtis teda põlvili paluda. Ta oli
valmis igaks alanduseks, igaks ohvriks.

Vastu õhtut jõudis Roomast vastus, mis
käis Aresa hirmuks järgmiselt: „Carlotta
kaks päeva jäljetult kadunud, Roomas seni
leidmata. Arvatavasti Neapoli tagasi sõit-
nud. Farnesi.“

Aresa istus nagu hävitatud ja vahtis neid
ridu. Hirmus ahastus haaras jäiselt ta sü-
dame järele. Kuhu oli läinud too õnnetu
laps? Mis oli talle juhtunud, et oli eemal-
dunud salaja? Oli ta ehk . . . ta ei ju-
lenud mõttel lõpuni mõelda.

Emanuele Aresa otsustas veel samal õht-
tul Rooma sõita, et seal Carlottat otsida.
Carlotta pidi leitud saama!

* * *

Noor Tonio Aresa oli, lahkudes salaja
isamajast, sõitnud Rooma nagu oli isalegi
teatanud, et otsida seal õde. Kuid Room
oli suur linn ja tal ei olnud aimdustki,
kelle juures ja mis linnaosas elas Carlotta
ja võis niiviisi arvestada ainult juhusliku
kokkusaamisega.

Tal oli ainult vähe raha, mis ruttu ka-
hanes, ja Roomas valitses nagu kõikides
Euroopa linnades korteripuudus. Ta oli rõõ-
mus, kui sai üürida kellegi tiseri juures
väikesel, räpasel tänaval, mis via del Bab-
ninot ühendas via Ripettaga, pisitillukese
kambrikese, millesse mahutatud ainult kits-
sas voodi ja tool ja mille igapäine üür
talle veel oli vastuvõetav. Nüüd pidi ta ot-
sima väikest teenistust ja leidis varsti tööd
aadressidekirjutajana Boccini kaubamajas.
Ülejääva aja veetis ta ringiuitamisega linna
peatänavatel, lootes Carlottat sel viisil
kohata.

Peale sõda oli ka Roomas määrus maksuma
pandud, et igaüks, kes tuli Rooma, end
teatas politseile, kuid Tonio ei julenud
seal õe aadressi pärida, kuna oli ise passita
ja end mitte ei olnud teatanud. Nii elas
ta nädalateviisi Roomas ilma sihile jõud-
mata.

Ühel ööl, kell oli üksteistkümmend, ja
see oli sama öö, mil Carlotta salaja lahkus
Silvio Farnesi majast, tuli Tonio teispoolt
Tiiberit tagasi, kus oli külastanud uut,
noort sõpra. Ta läks üle Ponte Margherita,
kus tulid ainult üksikud inimesed vastu.

(Järgneb)

Tõtt ja nalja.

Mis inglise kirjanikud teenivad.

Prantsuse ajakiri „Vingtème Siècle“ (kaksikümnes sajand) toob järgmised teated inglise ja ameerika kirjanikkude sissetulekuist. Nende eesotsas seisab hiljuti surnud kriminaalromaanide autor Edgar Wallace. Arvatakse, et ta oma esimesest kirjanduslikust menust saadik kuni surmani on teeninud vähemalt miljon sterlingnaela; ometi jättis ta järele suure hulga võlga. Teisel kohal seisab Noel Coward, kes oma draamadega jne. aastas teenib läbisiihku 50.000 naela. Tema järgneb Bernard Shaw, kes aastas teenib läbisiihku 35.000 naela. Tema järgmine on A. Mine, kes oma lastejuttudega teenib aastas ligi 30.000 naela. Tema järgneb H. G. Wells, kes teenib aastas umbes 25.000 naela. Sama palju teenib James Barrie. Somerset Maughamile toovad ta tööd aastas 15.–20.000 naela. Naljagirjanik Wodehouse teenib umbes sama palju, temale järgnevad Hutchinson, M. Arlen ja Ph Oppenheim. Galsworthy, kõige väärtuslikum inglise kirjanik meie päevil, teenib umbes 10.000 naela aastas.

Siin veel mõned arvud üksikute teoste kohta. Sheriff sai oma teose „Journey's End“ eest 50.000 naela; Noel Coward oma opereti „Bitter Sweet“ eest 30.000 naela, siis veel autoriõiguse eest Ameerikast ja filmilt 300.000 naela. H. G. Wells sai oma „Outline of History“ eest 80.000 naela. Wodehouse saab oma humoriküllaste filmipäevakajade eest Hollywoodis 400 naela nädalas.

Peale selle nimetame veel, et Remarque oma „Läänerindel muutusefta“ eest sai 60.000 naela, mis inglise kirjanikkude honoraridega võrreldes polegi väga suur summa.

Üksiklastele.

Kui maailm ümberringi on mässamas ja tormitsemas, siis leiad vaikust — raamatust.

Kui oled seotud kohaga ja lähema ümbrusega ja sinu süda ihkab maailma laiuze järgi, siis kasvab see sulle vastu — raamatust.

Kui päev sinu arust näib kainena ja sinu hing tahab tõusta kujutelmide riiki, siis kannab sind sinna — raamat.

Kui inimeste poolt tunda saad midagi paha, siis annab sulle lohutust ja lepitust — raamat.

Kui sinu armastus on jäänud väheseks ja kiduraks, siis kasvavad sulle vastu õied ja vili — raamatust.

Kui oled jäänud üksiklaseks, siis lähendab raamat sulle õed ja vennad.

Kui oled ise oma mina vangis, siis näitab raamat sulle kõikjat.

Kui tahad kinni kahmata kõrgusest, kus sa oma käele ja jalale ei leia pidet, siis näitab sulle raamat kätte piirid.

Kui otsid arusaamist, siis annab sulle raamat selleks värava ja võtmed.

Kui oled võitlusest väsinud, siis kuuled tuhandest raamatust hütüdu: Elu peab olema võitlus!

Here päikesepilk.

Mu halli äripäeva langes
siin täna here päikesepilk.
See mind mu askelduses kanges
siis kosutas kui rõõmutilk.
Mis oli kõige selle juur?
Kas mõni õis ehk õitsvast puust?
See oli väike, siiski suur:
üks armas sõna armsast suust!

Priisimajas on rahvakoosolek. Keegi kõneleja vehib kõnetoolil: „Meie peame vabaks saama sotsialismist, bolshevismist, kommunismist ja anarhismist. . .“
„Noh, siis võtke sinna juurde veel reumatism!“
hõikab keegi kuulajate keskel.

Geograafia.

„Armas Durand,“ ütles prantsuse peaminister oma sekretärile, „teie tunnete ju nii hästi Ida-Euroopat — ütlege mulle nüüd: Kuidas hääldatakse Serbia pealinna õieti — Budapest või Bukarest?“

Ka nimemuutus.

Mehe nimi oli Sau, mis tähendab Lõuna-Eesti keeles Savi ja Saksa keeles Emis. Kuna mõisa saksakeele tundjad teda ta nime pärast alati solvasid, siis laskis mees oma nime saksa keelde tõlkida, et selle läbi pääseda mõisasakste solvamisest, ja kirjutas oma nime nüüd ülemuselt saadud luba järele Lehm, mis tähendab Eesti keeles Sau ehk savi. Kuid nüüd sattus ta veel hullemasse seisukorda, sest nüüd hakkasid naabrid teda kutsuma — lehmaks.

Politseinik leidis puu alt hulkuri. Ta astus mehe juurde ja hakkas ta isikut kindlaks tegema.

„Teie nimi?“ küsis ta.

Hulkur: „Paju.“

Politseinik: „Ja olete?“

Hulkur: „Täis kui tatikas!“

Kuulus helilooja Chopin

oli juba lapsena suur unistaja. Kui ema ta õhtul voodisse pani, vahtis ta veel tundide kaupa unistavalt toas ringi, mitte magama jäädes.

Kord ähvardas ema teda lüüa, kui ta kohe silmi ei suleks ja uinuks. Väike Chopin sulges silmad, kuid avas nad minuti pärast uuesti.

„Miks avad sa jälle silmad, sõnakuulmatu? Ütlesid ju praegu veel, et tahad magada?“

Väike Chopin vastas: „Just seilepärast, ema. Tahtsin vaid vaadata, kas ma oma silmad õieti sulgesin.“

Väike Ants küsib vanaisalt: „On see tõsi, et sina kord ka olid väike laps?“

„Muidugi,“ vastab vanaisa.

Ants hakkab heledasti naerma ja ütleb siis: „Küll sina võisid aga veider olla oma habeme ja prilliga!“

„ROMAAN”

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle ja luulet, mis pärit häilt ja loetavalt kirjandikkelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas poolnahkköites: Kõlmtala:

Aastakäik	1922 a.	Kr. 7.—	Kr. 5.—
„	1923 a.	9.—	7.—
„	1924 a.	9.50	7.50
„	1925 a.	9.50	7.50
„	1926 a.	9.50	7.50
„	1927 a.	9.50	7.50
„	1928 a.	9.50	7.50
„	1929 a.	9.50	7.50
„	1930 a.	9.50	7.50
„	1931 a.	9.50	7.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kus neid pole — tellige otse talitusest,
Tallinnas, Vene tän. 13,
 Telefon 437-18,
 kust teile raamatud kätte saadetakse ilma
 iga lisamaksuta.

Kirjuseep

„MARMOR”

on lühikese ajaga saanud igas majas esimese järgu tarbeaineks, sest

Kirjuseep Marmor — vahutab hästi.

Kirjuseep Marmor — kulub äärmiselt vähe.

Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga.

Kirjuseep Marmor’iga — pesu pestes jääb pesu värskeks, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: Iga tükk kannab templit „MARMOR“. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

Seebi- ja soodavabrik

PH. VAHTRIK ja J. MOOSTE,

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,
 tel. 432-40.

J. ja P. PARIKAS

Foto-atelje

Kuninga tän. nr. 1.
 TALLINN

Kunstiliselt ja tehniliselt viimistletud portreed, grupid ja suurendused väga mõõdukate hindadega.

Foto-amatööride võtete valmis töötamine.

Avatud kella 9—5-ni, pühapäeval kella 11—2-ni.

Ajakiri „ROMAAN“ ei vanane.

Ta on tunnustatud uus tüüp Eesti ajakirjade hulgas.

Iga number on põlise väärtusega.

Tema sisaldab alati terveni kaks järgnevat romaani, mis algusest lõpuni köidavad lugejat põnevusega, rikkalik valik sisukaid jutte tuntud kirjanikelt, ja hulk huvitavaid ajakohaseid pilte.

Seejuures on ta hind vastuvõetav igaühele;

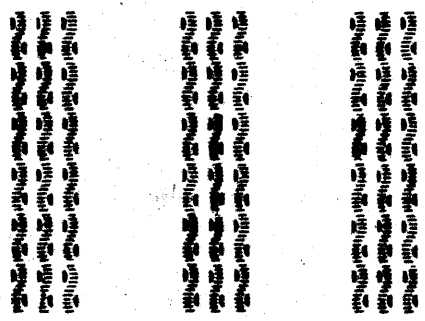
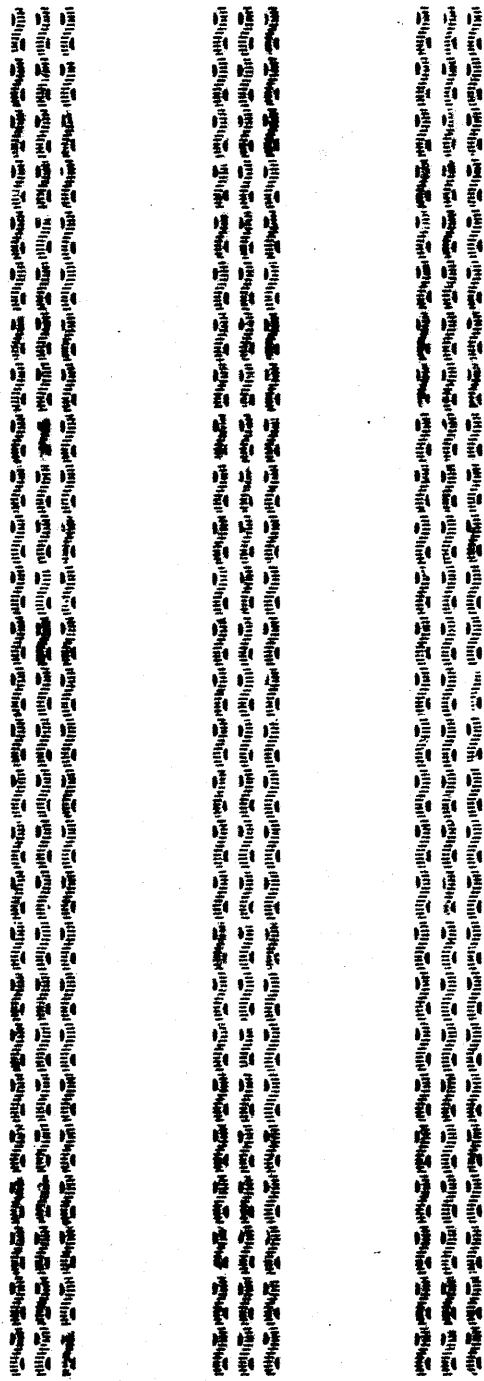
12 kuud (24 nr. nr.)	Kr. 7.50
9 " (18 " ")	" 6.—
6 " (12 " ")	" 4.—
3 " (6 " ")	" 2.—
2 " (4 " ")	" 1.50
1 " (2 " ")	" —.80
Üksiknumber	" —.40

Tellida võib „ROMAAN“ ilma igasuguse lisamaksuta igast vabariigi postkontorist.

Raamatukogud,

täiendage oma raamatukogu. Ei ole sisurikkamat, väärtuslikumat, odavamamat ja nägusamat raamatut, kui pildiajakiri „ROMAAN“.

Endiste aastakäikude hinnad avaldatud 3-dal kaaneküljel.

Talituse aadress:

Tallinn, Vene tän. 13. Telefon 437-18.

Väljaandja :

Kirjastusosaühisus

„AREN“